

TILGJENGELIGGJØRING AV ÅNDSVERK PÅ INTERNETT – MED HOVEDFOKUS PÅ ULOVLIG FILDELING

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 537

Leveringsfrist: 25. april 2010

Til sammen 17998 ord

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 Tema og problemstilling	3
1.2 Bakgrunn og aktualitet	3
1.3 Historisk overblikk, og kort om dagens situasjon	5
1.4 Rettskilder	7
1.4.1 Åndsverkloven – nordisk rettsenhet	8
1.4.2 Internasjonale rettskilder	8
2. VERN ETTER ÅNSDVERKLOVEN	9
2.1 Det opphavsrettslige vern og kort om de såkalte «naborettigheter»	9
2.1.1 Begrunnelser og hensyn for opphavsrettsbeskyttelse av åndsverk	10
2.1.2 Behov for vern av verk som kan utnyttes digitalt	11
2.2 Opphavsrettslig vern	13
2.2.1 Innledning	13
2.2.2 Vilkår for vern etter åndsverkloven	13
2.2.2.1 Frembringelse	14
2.2.2.2 På det litterære eller kunstneriske område	15
2.2.2.3 «Av den art at det rettelig kan kalles et åndsverk»	15
2.2.3 Når inntrer opphavsrettslig vern?	17
2.2.4 Vilkår for vern etter åndsverklovens femte kapittel	18
2.2.4.1 Utøvende kunstnere	18
2.2.4.2 Film- og fonogramprodusenter	19
<u>3. OPPHAVSMANNENS OG ANDRE RETTIGHETSHAVERES RETTIGHETER ETTER ÅNSDVERKLOVEN</u>	<u>20</u>
3.1 Innledning	20

3.2 Enerett til eksemplarframstilling	20
3.3 Enerett til tilgjengeliggjoring for allmennheten	21
3.3.1 Spredning til allmennheten – eksemplarbundet tilgjengeliggjoring	22
3.3.2 Offentlig visning – eksemplarbundet tilgjengeliggjoring	23
3.3.3 Offentlig fremforing – eksemplarubundet tilgjengeliggjoring	23
<u>4. NERMERE OM FREMFORINGSBEGREPET</u>	25
4.1 Fremforingsbegrepets avgrensning og innhold	25
4.1.1 Konsumpsjon og fornyede fremforingshandlingar	25
4.2 Tilgjengeliggjoring for <i>allmennheten</i>	27
4.3 Narmere om offentlig fremforing i lys av «allmennheten»-begrepet	29
4.4 Linking	30
<u>5. ULOVLIG OPPLASTING AV ÅNDSVERK</u>	32
5.1 Innledning	32
5.2 Opplasting og fildeling – terminologi og forklaringer	33
5.3 Opplasting og fildeling av verk	35
5.3.1. Sanksjoner mot ulovlig opplasting og fildeling av verk	37
5.3.1.1 Straffesanksjoner	38
5.3.1.2 Sivilrettslige sanksjoner	40
5.4 Medvirkning til og tilrettelegging for opplasters rettsbrudd	44
5.5 ISP-ansvaret	51
5.5.1 Tjenesteyteres ansvarsfrihet etter ehandelsloven	52
<u>6. AVSLUTNING</u>	57
<u>7. LITTERATURLISTE</u>	62

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for avhandlingen er tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett, med hovedfokus på ulovlig fildeling¹. Jeg vil også rette søkelyset mot de rettslige vilkår som må være oppfylt for at ulovlig fildeling skal kunne møtes med et straffe- eller erstatningsrettslig ansvar.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

Tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett er per i dag en hyperaktuell problemstilling. Internettmediet har økt eksplosivt i utbredelse og popularitet fra begynnelsen av 90-tallet, da personlige datamaskiner for første gang ble utstyrt med nettlesere, og internett ble gjort tilgjengelig også for privatpersoner.

Den nye teknologien har ført til at en rekke nye rettsspørsmål har oppstått, også på opphavsrettens område. Hvordan kan man for eksempel kontrollere at den enorme mengden av mennesker som bruker internett, følger de lover og regler som gjelder? Det har blitt hevdet at internett har en grunnleggende anarkistisk struktur². Andre hevder derimot det motsatte, ettersom gjeldende opphavsrett kommer til anvendelse også på internett, og fordi store deler av internett er avtaleregulert³. Det er imidlertid ikke til å komme fra at det er særdeles vanskelig å overvåke og kontrollere hva som foregår på internett, med tanke på det enorme antallet mennesker verden over som benytter seg av internett til enhver tid. I realiteten kan hvem som helst – så fremt vedkommende har tilgang til PC eller mobiltelefon med internettkobling – lage egne hjemmesider, laste opp musikk, film og bilder, osv.

¹ Med «fildeling» menes i denne avhandling den tilgjengeliggjøringshandling som gjøres for at nettbrukere skal få tilgang til og tilegne seg digitale filer fra internett. Jeg kommer i liten grad til å behandle selve nedlastingshandlingen av filene

² «Internett fremstår i dag som anarkistisk og usensurert både i oppbygning og innhold», RG 2005 s 1627

³ Wagle (1997) s 96-97

Piratkopiering og ulovlig fildeling er et problem som har oppstått i kjølvannet av denne teknologiske utviklingen. Fildeling kan føre til store økonomiske tap for rettighetshavere til verk, og da særlig verkstypene musikk, film og dataprogrammer, da disse verkstyper lettere lar seg dele på internett enn for eksempel bøker (hvor det vil være nødvendig med en fysisk innsanning av boken før digital fildeling kan finne sted). Imidlertid har lydbøker og e-bøker ofte blitt gjenstand for fildeling på internett, med den konsekvens at mange forlag som gir ut e-bøker nå vegrer seg for å gi ut flere⁴. Ulovlig fildeling er blitt betegnet som et samfunnsproblem både i rettspraksis⁵ og forarbeidene⁶. Som det heter i Ot.prp.nr 46 2004-05 om lov om endringer i åndsverkloven⁷ m.m: «*En stor utfordring er også mer systematisk og profesjonelt initiert utnytting uten rettighetshavernes godkjenning av musikk på nettet ved f.eks. fildelingsprogrammer*».

Rettstilstanden har lenge vært noe uklar hva gjelder fildeling, herunder opplasting av åndsverk på internett. Særlig har åndsverkloven § 12 om kopiering til «privat bruk» skapt tvil. Denne bestemmelsen regulerer imidlertid først og fremst privat *eksemplarframstilling* av åndsverk, ikke *tilgjengeliggjøring*, og dette spørsmålet blir derfor ikke behandlet inngående i avhandlingen.

Det har, som jeg skal komme tilbake til senere, blitt satt stadig større fokus på fildelings- og piratkopieringsproblematikken i dagens digitale samfunn. Det har også vært en økning i antallet rettslige tvister som omhandler tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett den senere tid⁸. Det er derfor et tydelig behov for et klart og tilgjengelig regelverk på opphavsrettens område. Jeg vil i det følgende søke å forklare hva tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett er, deretter klargjøre grensene mellom lovlig og ulovlig tilgjengeliggjøring, for så å omtale de rettslige vilkår som må være oppfylt for at fildelere kan komme i straffe- eller erstatningsrettslig ansvar. Avslutningsvis vil jeg knytte noen tanker til mulige løsninger på fildelingsproblemet.

⁴ Flagstad (2010)

⁵ RG 2005 s 1627, RG 2008 s 193

⁶ Ot.prp.nr 46 2004-05, pkt 2.2.1

⁷ Lov av 12. mai 1961 nr 2

⁸ Se Rt 2005 s 41, Dom 2009-04-17 Stockholm Tingsrätt og LB-2010-6542

1.3 Historisk overblikk, og kort om dagens situasjon

Internett er et globalt datanettverk bestående av en enorm mengde sammenkoblede nettverk, som gjør at millioner av datamaskiner verden over kan kommunisere med hverandre og utveksle informasjon digitalt. Sagt på en annen måte: Internett er «*egentlig ikke noe annet enn millioner av datamaskiner koblet sammen via telefonlinjer* (i den senere tid har internett via vanlige telefonlinjer i all hovedsak blitt erstattet av internett via såkalte bredbåndskabler, min anm.)»⁹

Det «første internettet» ble utviklet av det amerikanske forsvaret på 1960-tallet, men det var først på begynnelsen av 1990-tallet at internett vokste i popularitet og utbredelse, da Windows¹⁰-PCer som ble solgt til forbrukere, kom med nettleseren *Internet Explorer* ferdiginstallert. Nettlesere er dataprogrammer som muliggjør internettbruk på vanlige datamaskiner med internetttilgang.

Tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett – ofte kalt filopplasting, fildeling eller «uploading¹¹» - fikk en nærmest eksplosiv vekst da *bredbånd* – høyhastighetsinternett – ble vanlig. I Norge skjedde dette på begynnelsen av 2000-tallet. Før bredbåndsrevolusjonen kunne opplasting av en vanlig musikkfil i mp3-format¹² via et internettmodem¹³ ta opp mot en halvtime. Med bredbånd ble opplastingstidene redusert dramatisk, og enkeltpersoner kunne laste opp hele musikkalbum til internett på kun få minutter. Ettersom bredbåndskapasitet og internetthurtighet stadig ble forbedret i løpet av forrige tiår, ble det også mulig å laste opp enda større filer – som for eksempel filmer og dataspill – på kort tid. En fildelingskultur vokste frem, og ble i løpet av kort tid svært utbredt, med fildelingsnettsteder og -tjenester som Pirate Bay og Napster som de mest kjente eksemplene.

⁹ Wagle (1997) s 557, 559

¹⁰ Operativsystem for personlige datamaskiner, med majoriteten av markedsandelen på persondatamaskinmarkedet

¹¹ Med opplasting til internett, menes å tilgjengeliggjøre en digital datafil ved å sende filen til en lagringstjeneste på internett, som f.eks en server. Opplasting finner også sted når man åpner sin egen datamaskin, og lar andre laste ned filene på maskinen

¹² Det vanligste digitale musikkformatet

¹³ Apparat for internettbruk via telefonlinjer

Det har fra mange hold blitt hevdet at fildeling via internett har ført til store økonomiske tap for rettighetshavere av åndsverk, og da særlig for rettighetshavere av musikk, film og dataprogrammer. Platebransjeorganisasjonen *IFPI*s tall viser at det totale CD-salget i Norge skal ha blitt nærmest halvert de siste ti årene¹⁴. Det bør imidlertid spørres om dette utelukkende er fildelingens skyld. Det bør tas med i beregningen at mange privatpersoner har gått vekk fra de fysiske mediene, som CD'er, og heller kjøper digitale musikkfiler på internett. Det er vanskelig å si helt sikkert at fildeling har redusert rettighetshaveres inntekter betraktelig. Riktignok viser IFPI Norges tall en klar nedgang i salget av fysiske musikkprodukter, og tapte inntekter som følge av dette. En artikkel i svenske DN¹⁵, derimot, viser at den svenske musikkindustriens totale inntekter økte fra 786 millioner SEK til litt over en milliard (en økning på 35 %) fra 2000 til 2008 – tidsperioden hvor fildelingskulturen fikk sitt definitive gjennombrudd.

Kanskje er ikke det sterke fokus på rettighetshaveres eller artisters (potensielt) tapte inntekter alltid det beste utgangspunkt for en prinsipiell debatt om opphavsretten i det digitale samfunn. Det som derimot ikke er til å komme fra, er at deling av verk på internett uten rettighetshavers samtykke, strider med lovgivningen.

De siste årene har underholdningsbransjen verden over gått til en rekke kraftige angrep mot fildelingsmiljøene. I USA har platebransjeorganisasjoner som RIAA¹⁶ gått til flere søksmål mot fildelere.¹⁷

I Danmark ble internettleverandøren Tele2 i København byrett dømt til å «foreta de nødvendige skridt, der er egnede til at forhindre adgangen for rekvisiti kunder til *Internet-hjemmesiden allofmp3.com*¹⁸ og dertil hørende undersider og subdomæner». ¹⁹ Avgjørelsen åpnet for at danske internettleverandører kan pålegges å stenge for

¹⁴ IFPI.no (2009)

¹⁵ DN.se (2009)

¹⁶ Recording Industry Association of America

¹⁷ Se f.eks MGM v Grokster

¹⁸ En russisk nettbutikk som solgte musikk for nedlasting til lave priser. Allofmp3 hevdet at de hadde klarert musikken med de respektive rettighetshavere, men i dommen (se fotnote 19) legges det til grunn at musikken faktisk ikke var klarert etter russisk rett

¹⁹ Københavns byret, 25. oktober 2006, F1-15124/2006

internettkunders tilgang til fildelingsnettsteder. Spørsmålet om blokkering av fildelingstjenester og -sider har også vært oppe i norsk rett. Dette vil jeg komme tilbake til under kapittel 5.5.

I Frankrike har den svært omstridte «three strikes»-loven²⁰ nylig blitt vedtatt, en lov mange, også Frankrikes konstitusjonelle domstol, mener strider mot grunnleggende menneskerettigheter, særlig ytringsfriheten.²¹ Loven går blant annet ut på at personer som blir tatt i ulovlig fildeling tre ganger, skal kunne bli utestengt fra internett i opp til et år, uten at det er nødvendig med en rettsavgjørelse for dette. Bestemmelsene er antagelig i strid²² med Rammedirektiv artikkel 8 i EUs nye «telekompakke»²³, og siste ord om loven er ikke sagt.

I Sverige har den mye omtalte Pirate Bay-saken fått stor medieoppmerksomhet. Jeg vil drøfte denne avgjørelsen mer inngående i kapittel 5.4.

Også i Norge har underholdningsbransjen gått til rettslige skritt mot fildelere. Her kan blant annet nevnes Rt 2005 s 41, «Napster.no», og den ferske Telenor-IFPI-kjennelsen i Borgarting Lagmannsrett.²⁴ Også disse vil jeg komme tilbake til senere i avhandlingen.²⁵

1.4 Rettskilder

Avhandlingen skal i første rekke dreie seg om tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett etter de gjeldende norske lover og regler, og da spesielt den norske åndsverkloven av 1961. Imidlertid har de europeiske lands opphavsrett i den senere tid stadig blitt mer harmonisert som følge av konvensjoner og traktater, og de opphavsrettslige direktiver som har kommet fra EU-hold. Også utenlandske rettskilder, hovedsakelig europeiske, kan derfor bidra til å belyse avhandlingens tema.

²⁰ La loi Hadopi ou loi Création et Internet

²¹ Roger (2009)

²² Opdahl (2009)

²³ Rdir 2009/136/EC

²⁴ LB-2010-6542

²⁵ Se avhandlingens kapittel 5

1.4.1 Åndsverkloven – nordisk rettsenhet

Åndsverkloven av 1961 ble til gjennom et nordisk lovsamarbeid. Samarbeidet hvilte på et ønske om å oppnå nordisk rettsenhet på opphavsrettens område. Dette innebærer at mange bestemmelser i for eksempel de danske og svenske lovene er tilnærmet likelydende de norske, og forarbeider og praksis fra andre nordiske land vil derfor kunne benyttes som tolkningsfaktorer ved tolkning av den norske åndsverkloven. Det vil imidlertid alltid være en viss fare for at likelydende regler tolkes og anvendes forskjellig i ulike land, for eksempel grunnet ulike rettstradisjoner i de forskjellige nordiske landene. En viss varsomhet ved anvendelsen av nordiske lands forarbeider og praksis kan derfor i blant være påkrevd.

De nordiske dommer som vil bli vurdert i denne avhandlingen, som den svenske *Pirate Bay*-avgjørelsen, vil imidlertid i høyeste grad være belysende og relevante for avhandlingens rettslige spørsmål. I Sverige har rettighetshavere til verk, som i Norge, enerett til å «forföga over verket eller rättigheten genom att framställa exemplar av och genom att göra verket eller rättigheten tillgängligt för allmänheten».²⁶ Bestemmelsene om rettighetshavernes rettigheter tolkes og anvendes i stor grad likt i Norge og Sverige.

1.4.2 Internasjonale rettskilder

I nyere tid har det kommet en rekke opphavsrettsdirektiver fra EU-hold, og flere opphavsrettstraktater- og konvensjoner har blitt til. Mange av disse direktivene og traktatene har som formål å harmonisere opphavsrettslovgivningen i direktiv- og traktatstatene. Dette har ført til en rekke endringer i norsk og øvrig nordisk opphavsrettslovgivning, som ved endringen av åndsverkloven i 2005 for å gjennomføre EUs opphavsrettsdirektiv²⁷ og WIPO²⁸-traktatene WCT²⁹ og WPPT.³⁰ Hensynet til direktivkonform lovtolkning har dermed til en viss grad erstattet hensynet til nordisk

²⁶ Upphovsrättslagen §§ 2 og 46

²⁷ EP/Rdir 2001/29/EF

²⁸ Verdensorganisasjonen for intellektuell eiendomsrett

²⁹ WIPO Copyright Treaty

³⁰ WIPO Performances and Phonograms Treaty

rettsenhet.³¹ Samtidig innebærer dette at de europeiske lands opphavsrettsregler gradvis har blitt likere.

Ettersom de europeiske lands opphavsrettsregler i stor grad blir diktert av direktiver og konvensjoner, kan dette begrense den norske lovgivers spillerom til å foreta materielle endringer i åndsverkloven.

2 Vern etter åndsverkloven

2.1 Det opphavsrettslige vern og kort om de såkalte «naborettigheter»

For at et verk, som for eksempel en film, et dataprogram eller et musikkverk, skal kunne beskyttes mot tilgjengeliggjøring på internett av andre enn den som har skapt verket, må verket være å anse som et *åndsverk*. Da inntreer vern mot slik utnyttelse.

I det følgende skal jeg drøfte hensynene bak opphavsrettslig vern for åndsverk, vilkårene for vern, og de rettigheter opphavsmannen får over sitt verk, dersom verket oppfyller vilkårene for vern.

Den som skaper et åndsverk, har sine rettigheter til verket regulert i åndsverkloven § 2. Også utøvende kunstnere, plateselskaper, filmprodusenter o.l. har imidlertid rettigheter³² etter åndsverkloven. Disse bestemmelsene finner man i lovens kapittel 5.

Jeg vil innledningsvis ta for meg vilkårene for vern etter åvl § 2, for deretter å kort ta for meg andre rettighetshaveres rettigheter.

³¹ Rognstad (2009) s 44

³² De såkalte «naborettigheter»

2.1.1 Begrunnelser og hensyn for opphavsrettsbeskyttelse av åndsverk³³

Opphavsrettslig vern for åndsverk begrunnes i flere hensyn. For det første blir det ansett som rettferdig og rimelig at en opphavsmann, det være seg en musiker eller filmskaper, som har skapt et verk, og lagt ned tid, krefter og penger i skapelsesprosessen, skal få høste fruktene av det.³⁴ Det samme gjelder de som har investert i produksjon av film og musikk. I denne avhandlingen er det de «økonomiske frukter» - økonomisk kompensasjon for en skapende innsats – som er mest aktuelle, da opplasting med påfølgende nedlasting fra andre i første rekke kommer i konflikt med rettighetshavers økonomiske interesser.

Videre søker opphavsretten å sikre opphavsmannens enerett til å råde over sitt eget verk. Også dette følger av alminnelige rimelighets- og rettferdighetsbetraktninger. Den som har skapt et verk, bør kunne ha enerett til å disponere over eget verk, ved for eksempel å tilgjengeliggjøre verket for allmennheten og å fremstille eksemplarer av det.

Ett av opphavsrettens formål er å stimulere til kreativ virksomhet. Som det heter i fortalen til WIPO Copyright Treaty: «*[The contracting parties emphasize] the outstanding significance of copyright protection as an incentive for literary and artistic creation*». Et samfunn uten opphavsrettslig regulering ville ført til at mange ville vegret seg for å vie mye tid og krefter til å skape et verk eller investere økonomisk i et filmprosjekt. Dersom en populær komponists musikkverk fritt skulle kunne lastes ned og kopieres av hvem som helst, ville det vært en betydelig risiko for at musikeren ikke ville få kompensasjon for sitt arbeid. Komponistens grunnlag for å kunne livnære seg av sitt arbeid, eller i det minste få nok økonomisk kompensasjon til å dekke inn utgifter forbundet med skapelse og produksjon, ville kunne falle bort – det ville ikke vært «*forutsetninger for de investeringer som må foretas for at et verk skal kunne utnyttes*».³⁵ Incentiver for kulturell produksjon i samfunnet ville dermed

³³ Her bemerkes at mange av disse hensyn også begrunner beskyttelse av rettigheter i innspilt musikk og film (i åvl kapittel 5)

³⁴ Rognstad (2009) s 31, Wagle (1997) s 44

³⁵ Wagle (1997) s 45

reduseres. Her kommer også kulturpolitiske hensyn inn – den opphavsrettslige beskyttelse bør være så sterk at incentivene for å skape musikk, film og andre verkstyper ikke faller bort. At kunst og kultur er positive verdier i samfunnet, er noe de fleste individer kan enes om.

En eksemplarforestillings- og tilgjengeliggjøringsenerett for opphavsmenn, filmprodusenter og fonogramprodusenter bør derfor anses som både en selvfølge og en nødvendighet i et velfungerende kultursamfunn.

Opphavsrettslig regulering begrunnes også i prinsippet om respekt for en opphavsmanns personlighet, og det preg hans personlighet og åndsinnsetning har satt på åndsverket. Derfor har opphavsretten også regler om de «ideelle rettigheter». Som eksempler kan her nevnes krav på å bli navngitt og anerkjent, og vern mot kopiering og krenkende gjengivelser av verket.³⁶

2.1.2 Behov for vern av verk som kan utnyttes digitalt

På bakgrunn av de problemer jeg beskrev i kapittel 1.2 og 1.3, er det helt åpenbart at det fra rettighetshavernes side er et sterkt behov for klare, tydelige og tilgjengelige regler på opphavsrettens område. Det er nok ikke utenkelig at enkelte fildelere faktisk ikke er klar over at fildeling av beskyttet materiale i all hovedsak er ulovlig. Det er derfor et særlig sterkt behov for klare regler som regulerer – og i mange tilfeller forbyr – ulovlig fildeling. I ytterste konsekvens kan et anarkistisk, uregulert internett med fildeling i stor skala føre til at komponister, filmprodusenter og lignende vil vegre seg for å produsere nye verk – investeringskostnadene kan bli større enn inntektene. Samfunnsøkonomiske og kulturpolitiske hensyn taler derfor for sterk opphavsrettslig beskyttelse av verk som kan utnyttes og deles digitalt.

I en ny studie foretatt ved Harvard Business School, hevdes det at fildelingsteknologien

³⁶ Rognstad (2009) s 31

har ført til en betydelig svekkelse av vernet for opphavsrettsbeskyttede verk.³⁷

Imidlertid tyder tall i rapporten på at fildeling faktisk ikke har virket bremsende på produksjon av ny kultur de seneste årene. I 2003 ble det for eksempel produsert 3807 helaftens spillefilmer på verdensbasis, mens det i 2007 ble produsert 4989.

I debatten om hvor sterkt det opphavsrettslige vernet bør være, har det fra enkelte³⁸ blitt hevdet at fildeling av for eksempel musikk ikke er så skadelig for musikkartister. Det er ofte rettighetshavere som plateselskapene som lider de største økonomiske tapene. CD-priser er generelt sett ikke særlig høye, og det er ikke uvanlig at plateselskapene tar brorparten av inntektene fra platesalg³⁹. Derimot ser man at de gjennomsnittlige konsertbillettpriser har steget siden fildelingskulturen slo gjennom.⁴⁰ Det hevdes derfor at «*artists who earn income from concerts might not be hurt by a decline in music sales*».⁴¹

Det er mange kritiske røster som mener at underholdningsbransjen selv har stor skyld i fildelingsproblemet: Fildeling er i utgangspunktet et uvurderlig verktøy som kan benyttes til å utveksle enorme mengder informasjon mellom internettbrukere over hele verden. I stedet for å demonisere fildeling som sådan, har det blitt hevdet⁴² at underholdningsbransjen i stedet bør makte å tenke nytt, utnytte fildelingsverktøyet, og i stedet oppmuntre til, og utvikle, lovlige fildelingsarenaer. Suksessen til de lovlige tjenestene iTunes Store⁴³ og Spotify⁴⁴ bør kunne oppmuntre til nytenkning på området. Og ut fra tallene som blir presentert i den ovenfor siterte studie, er det lite som tyder på at fildeling «*has discouraged the production of artistic works*».⁴⁵

³⁷ Oberholzer-Gee (2009) s 5: «There is no doubt that file sharing substantially has weakened the protection of copyrighted works»

³⁸ Oberholzer-Gee (2009), Krueger (2004), Mortimer (2005)

³⁹ Komponister av musikk, og tekstforfattere, er vanligvis medlemmer av den nordiske foreningen NCB, en forvaltningsorganisasjon for musikkverk. Dette er en viktig praktisk mulighet for komponister og tekstforfattere til å kreve inn vederlag for eksemplarframstilling og offentlig fremføring av sine verk. Artister eller tekstforfattere på en CD får DKK 9 pr solgte CD (NCB.dk)

⁴⁰ Oberholzer-Gee (2009), Krueger (2004)

⁴¹ Oberholzer-Gee (2009) s 5

⁴² ibid

⁴³ Nettbutikk hvor brukere kan kjøpe mp3-filer til en forholdsvis rimelig penge

⁴⁴ Reklamefinansiert og abonnementsbasert program som lar brukere få tilgang til en enorm mengde musikk online

⁴⁵ Oberholzer-Gee (2009) s 25

Jeg har påpekt noen av de problemer den nye teknologien har ført med seg, sett fra et rettighetshaverstandpunkt. Man må heller ikke glemme at moderne datateknologi også kan være kostnadsreducerende, da spesielt for de originære opphavsmenn, som musikere. Det er ikke lenger et like stort behov for kostbare studioer for å spille inn musikk. Tvert i mot er det mange artister som nå spiller inn musikken sin i eget hjem. Ved hjelp av moderne dataprogrammer kan man oppnå tilnærmet «studiolyd» på egen PC. Dette har ført til en fremvekst av såkalte uavhengige artister den senere tid. I stedet for å signere for et plateselskap og overdra alle eller deler av rettighetene til verkene til selskapene, tilgjengeliggjør disse artistene sin egen musikk gjennom online-tjenester som iTunes Store, og får dermed inntektene av mp3-salget tilnærmet uavkortet i egen lomme.

2.2 Opphavsrettslig vern

Den norske åndsverksloven av 1961 regulerer de opphavsrettslige spørsmål i norsk rett, herunder hva åndsverk er, vilkår for opphavsrettslig vern, hvem som er opphavsmenn, og opphavsmennenes rettigheter til egne åndsverk.

2.2.1 Innledning

Som nevnt i avsnitt 2.1, er det åpenbart at opphavsmennene til verk har et sterkt behov for selv å kunne disponere over egne verk. Slike rettigheter oppnås dersom det aktuelle verket oppfyller vilkårene for vern etter åndsverkloven.

2.2.2 Vilkår for vern etter åndsverkloven

«Åndsverk» er et rettslig begrep, ikke et estetisk eller kunstnerisk.⁴⁶ Dette innebærer at et verk får opphavsrettslig beskyttelse som åndsverk så lenge vilkårene i åndsverkloven § 1 er oppfylt.

⁴⁶ Rognstad (2009) s 75

Etter gjeldende rett må tre vilkår være oppfylt for at et verk skal få opphavsrettslig vern som åndsverk. Vilkårene følger ikke av loven, men er utviklet i juridisk teori⁴⁷ og praksis:

- Det må foreligge en frembringelse
- På det litterære eller kunstneriske område
- Av den art at det rettelig kan kalles et åndsverk

2.2.2.1 Frembringelse

Tidligere utgaver av åndsverkloven benyttet uttrykket «frembringer» (et åndsverk). I åndsverkloven av 1961 § 1 (1) ble imidlertid «frembringer» byttet ut med «skaper» (et åndsverk). Det var fra lovgivers hold ikke tilsiktet noen endring i rettstilstanden med denne nye formuleringen. Det man ville oppnå, var å lede «*oppmerksomheten hen på at det må foreligge en individuell skapende åndsinnsats, idet ordet frembringe også lett kan brukes om produkter av rent rutinearbeid.*»⁴⁸ Av dette kan det sluttet at det bør stilles krav til en viss nyskaping, for at det skal kunne være snakk om et åndsverk.

Det er sikker rett at kun mennesker kan skape åndsverk. Som vi skal se, kreves det at det må foreligge en *individuell*, skapende åndsinnsats for at vern etter åndsverkloven skal være aktuelt. Dette medfører altså at det bare er fysiske personer som kan være opphavsmenn.

Videre fremhever Rognstad⁴⁹ og Knoph⁵⁰ at frembringelses- eller skapelseskravet medfører at det må være frembrakt en «*ytre realitet, noe som kan løses fra opphavsmannens personlighet, og som har en slik blivende karakter at den kan reproduseres eller meddeles til andre.*»⁵¹ Her må det bemerkes at man ikke får vern for ideene som ligger bak, og har resultert i, skapelsen av for eksempel et musikkverk.

⁴⁷ Knoph (1936) s 62 flg; Rognstad (2009) s 77

⁴⁸ Innst.O. XI (1960-61) s 14

⁴⁹ Rognstad (2009) s 79

⁵⁰ Knoph (1936) s 63

⁵¹ ibid

Derimot beskyttes «*det preg som innsatsen har satt på resultatet, slik det fremtrer overfor omverdenen*».⁵²

2.2.2.2 På det litterære eller kunstneriske område

I åvl § 1 (2) heter det at det med åndsverk skal forstås «*litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art og uansett uttryksmåte og uttrykksform*». De fleste verkstyper omfattes av begrepene «litterære» eller «kunstneriske». Også de mer industrielt pregede verk, som brukskunst og dataprogrammer, kan få vern.

Ellers bemerkes det at åvl § 1 (2) nr 1-13 kun er eksemplifiseringer på hva som kan gå under hovedkriteriet «litterære, vitenskapelige eller kunstneriske» verk, og er følgelig ikke en uttømmende liste.

2.2.2.3 «Av den art at det rettelig kan kalles et åndverk»

Utsagnet som gjengis i underoverskriften ble formulert av Knoph, i hans «Åndsretten» fra 1936. I den senere tid har dette kravet populært blitt kalt for «verkshøydekravet» i teori og rettspraksis.

I verkshøydekravet ligger det at det aktuelle verk må gi uttrykk for en individuell, skapende åndsinnsett. Det følger både av forarbeidene og teorien at det som er frembrakt, må være uttrykk for en original og individuelt preget åndsvirksomhet fra opphavsmannens side.⁵³

Verkshøydekravet har blitt formulert på flere forskjellige måter i rettspraksis: «*Rang av individuelt preget åndsvirksomhet*»,⁵⁴ «*det kreves at opphavsmannens ideer har realisert seg på en slik måte at det ved hans verk er skapt noe originalt av kunstnerisk*

⁵² Rognstad (2009) s 79

⁵³ Ot.prp. nr 26 (1959-60); Knoph (1936) s 64

⁵⁴ Rt 1940 s 327, «Hallo Hallo»

verdi»,⁵⁵ «en kunstnerisk eller annen åndelig innsats – en originalitet – som berettiger at den betegnes som åndsverk»⁵⁶ og helt nylig: «For at en frembringelse skal ha karakter av åndsverk i åndsverkslovens forstand, må den være resultat av en individuelt preget skapende innsats, og ved denne innsatsen må det være frembrakt noe som fremstår som originalt».⁵⁷

Formuleringene har variert, men innholdet i formuleringene gjør krav på samme, konkrete verkshøyde vurdering. Utgangspunktet ligger således fast: Det er at et verk, for å kunne oppnå opphavsrettslig beskyttelse, må være preget av opphavsmannens individuelle, skapende åndsinnsett – verket må ha verkshøyde. Dette er den nedre grensen for åndsverksbegrepet.

Selve verkshøyde vurderingen gjør krav på en konkret helhetsvurdering. Her kommer blant annet *valgfrihetsprinsippet* inn. Dersom en opphavsmann ikke har stått ovenfor noen reelle valgmuligheter ved utformingen av f.eks et musikkverk, kan det vanskelig hevdes at det ved en individuelt preget skapende innsats er frembrakt noe som fremstår som originalt. Dette prinsipp ble bl.a. trukket frem av førstvoterende i Rt 2007 s 1329, Huldra i Kjosfossen. I samme avgjørelse ble det også uttalt at det ved verkshøyde vurderingen kan legges vekt på «om det er usannsynlig at en annen opphavsmann ville ha frembrakt et identisk verk». Det ble imidlertid fremhevet at de nevnte retningslinjer «vil (...) kunne bidra med en viss veiledning, men de kan ikke tas for bokstavelig. Det avgjørende er om det ved en individuell skapende innsats er frembrakt noe som fremstår som originalt».⁵⁸ En konkret helhetsbedømmelse må altså til, og man skal ikke følge de angitte retningslinjene for slavisk.

Det må bemerkes at verkshøydekravet ikke oppstiller noen kvalitets- eller kvantitetskrav. For eksempel vil et svært kort musikkverk som for de som ikke er

⁵⁵ Rt 1962 s 964, «Wegners Sybord»

⁵⁶ Rt 1997 s 199, «Cirrus»

⁵⁷ Rt 2007 s 1329, «Huldra i Kjosfossen»

⁵⁸ *ibid*, avsnitt 44

kjennere av sjangeren vil betone seg som ulyd, kunne ha verkshøyde. Dansk Højesteret fant at en oversettelse på fire ord hadde verkshøyde.⁵⁹ I teorien har det blitt hevdet at norsk rett nok stiller noe strengere krav.⁶⁰ Men utgangspunktet ligger fortsatt fast – det stilles i utgangspunktet hverken kvalitets- eller kvantitetskrav ved verkshøydevurderingen.

2.2.3 Når inntre opphavsrettslig vern?

Dersom vilkårene ovenfor er oppfylt, inntre vernet for åndsverket etter loven.

Opphavsrettslig vern for et verk gir opphavsmannen en rekke rettigheter til verket. Av åvl § 2 følger det at opphavsmannen har en enerett til å fremstille eksemplar av verket og å gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Denne rettigheten er av typisk økonomisk karakter. Opphavsmannen får dermed et vern mot at andre, uten samtykke, fremstiller eksemplar av verket, eller tilgjengeliggjør verket for allmennheten.

Dette betyr imidlertid ikke at disse rettighetene ikke kan overdras, slik at for eksempel et plateselskap får rettighetene til å utgi en komponists sanger, se åvl § 39 (1). Vernet skal heller ikke være til hinder for at andre benytter seg av en opphavsmanns verk slik at nye og selvstendige verk oppstår, se § 4 (1).

I tillegg til de nevnte rettigheter, får også opphavsmannen til et verk visse ideelle rettigheter. Her kan nevnes krav på å bli navngitt, se § 3 (1), og vern mot krenkende endring eller tilgjengeliggjøring av verket for allmennheten i § 3 (2) (respektretten).

Vernetiden varer så lenge opphavsmannen lever, og 70 år etter utløpet av hans dødsår, se åvl § 40.

⁵⁹ UfR 1951 s 725

⁶⁰ Rognstad (2009) s 87

2.2.4 Vilkår for vern etter åndsverklovens femte kapittel

Åndsverkloven kapittel 5 gir rettigheter til utøvende kunstnere, tilvirkere av film og musikk, osv. Jeg vil her kort behandle vilkårene for vern for utøvende kunstners fremføring av verk, og film- og fonogramprodusenters vern for sine «opptak».

2.2.4.1 Utøvende kunstnere

Åndsverkloven § 42 gir utøvende kunstnere visse rettigheter til sin fremføring av *verk*. I Rt 2010 s 527⁶¹ uttalte Høyesterett at den delen av verket som er gjenstand for en offentlig fremføring ikke nødvendigvis må ha verkshøyde – og dermed opphavsrettslig vern i seg selv – for at en utøvende kunstners prestasjon skal være vernet.

Av åndsverklovens forarbeider følger det at en «utøvende kunstner» skal forstås som «musikere, sangere, skuespillere, dansere, dirigenter, sceneinstruktører og andre som gjennom sin kunst framfører åndsverk» etter fondsavgiftloven⁶² § 1. Mest aktuelt for avhandlingens tema er musikere, sangere og skuespillere, da disse foretar fremføring av verk til bruk i plateinnspillinger eller film, som ofte er gjenstand for fildeling. Det bemerkes at det ikke kan stilles noen rang- eller kvalitetskrav når det skal vurderes hvorvidt en formidler av kunst kan anses for «utøvende kunstner». Det avgjørende er hvorvidt vedkommende person «gjennom sin kunst fremfører åndsverk».⁶³

Imidlertid må det være snakk om en prestasjon av kunstnerisk art, slik at for eksempel en helt alminnelig høytlesning av et verk ikke kan få vern.⁶⁴ Det er i så fall prestasjonen, ikke personen, som skal underlegges slike kvalitetskrav.⁶⁵

Utvøvende kunstnere har tilsvarende enerettigheter som de som følger av åvl § 2. Det vil

⁶¹ Rt 2010 s 527, avsnitt 35

⁶² Lov av 14. desember 1956 nr 4

⁶³ Ot.prp. nr 10 (1956) s 8, jfr Ot.prp. nr 26 (1959-60) s 93

⁶⁴ Rognstad (2009) s 310

⁶⁵ *ibid*

si at de utøvende kunstnerne har enerett til å råde over sin fremføring av et åndsverk ved å gjøre opptak av og fremstille eksemplar av opptaket, og å gjøre fremføringen tilgjengelig for allmennheten, se § 42 første ledd bokstav a-c. Disse uttrykkene skal forstås som i åvl § 2.⁶⁶

Utøvende kunstnere vil altså ha vern mot at et opptak av deres fremføring av verk blir gjenstand for ulovlig tilgjengeliggjøring på internett, som ved opplasting av et filmopptak av en artists konsertfremføring til et fildelingsnettsted.

For offentlig fremføring av lydopptak, som ved avspilling av opptak i en café, har imidlertid kunstneren kun en vederlagsrett, og ikke en enerett. Dette følger av åvl § 42 (1) (c), som slår fast at vederlagsreglene i § 45b gjelder ved slike tilfeller. Imidlertid gjelder denne vederlagsregelen ikke der fremføringen «skjer på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket», herunder de såkalte on demand-tjenester, se § 42 (1) (c) siste punktum. Dersom en person laster opp opptak av en utøvende kunstners fremføring av et musikkverk på f.eks Youtube⁶⁷, vil dette være et brudd på utøvende kunstners enerett. På slike nettstedet vil jo brukeren selv kunne velge tid og sted for tilgangen.

2.2.4.2 Film- og fonogramprodusenter

Åndsverkloven § 45 gir tilvirkere av lydopptak og film visse rettigheter. Med «tilvirkere» menes «*de som forestår produksjonen av selve lyd (eller film, min anm.)-opptaket, ikke fabrikanten eller fremstilleren av de fysiske eksemplarene*».⁶⁸ Det vil si at det typisk er plateselskaper og filmselskaper som får rettigheter etter denne bestemmelsen. Dersom en komponist legger ut selvbesørget lydopptak av sin musikk på internett, uten å være tilknyttet et plateselskap, vil komponisten selv være rettighetssubjekt etter § 45.

⁶⁶ Se avhandlingens kapittel 3.2 og 3.3

⁶⁷ Nettsted hvor privatbrukere kan dele film og musikk med brukere av siden

⁶⁸ Rognstad (2009) s 316

Film- og fonogramprodusenter får tilnærmet like rettigheter som de som følger av § 2, herunder enerett til å råde over opptaket ved å fremstille eksemplarer av det, og å gjøre opptaket tilgjengelig for allmennheten (uttrykkene tolkes og forstås som i § 2). Det vil si at det er en krenkelse av et filmselskaps rettigheter til et filmverk etter § 45 første ledd å laste opp en film på internett, slik at den kan lastes ned av andre.

Også her gjelder vederlagsreglene i §45b ved offentlig fremføring av lydopptak (og lydfilm⁶⁹), men med enerett til fremføringer hvor den «enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket». Det faller altså under et plateselskaps enerett å gjøre lydopptak av musikkverk tilgjengelig på «on demand»-musikknettjenester.

3 Opphavsmannens og andre rettighetshaveres rettigheter etter åndsverkloven

3.1 Innledning

I det følgende kapittel skal jeg ta for meg de rettigheter opphavsmannen og andre rettighetshavere til et verk får etter åndsverkloven. Ettersom enerettighetene er de samme, kan rettighetshaveres rettigheter i innspilt musikk og film behandles under ett i dette kapittel.

3.2 Enerett til eksemplarfremstilling

Ettersom avhandlingens tema er tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett, skal det kun kort bemerkes at det med «eksemplarfremstilling» i åvl § 2 (1) menes rene kopier og avtrykk av verk (f.eks. det å brenne musikkstykker over på en CD). I tillegg omfattes også «anordninger som kan benyttes ved ny produksjon».⁷⁰ Uttrykket er teknologi- og medienøytralt.⁷¹

⁶⁹ Som for eksempel musikkvideoer. Disse vil være undergitt produsentenes enerett om fremføringen er «on demand»

⁷⁰ Rognstad (2009) s 152

⁷¹ ibid

Relevant for avhandlingens emne er her at det foretas en eksemplarfremstilling når en fildeler omgjør en CD til mp3-filer på sin PC. Selve opplastingshandlingen er imidlertid, som jeg skal komme tilbake til, en tilgjengeliggjøringshandling.⁷² Men når nedlaster laster ned musikkfiler fra internett, fremstilles det eksemplar av verkene på mottakers PC.

3.3 Enerett til tilgjengeliggjøring for allmennheten

Etter åvl § 2 (1) har opphavsmannen enerett til å gjøre åndsverket tilgjengelig for allmennheten i opprinnelig eller endret skikkelse, i oversettelse eller bearbeidelse og i annen litteratur- eller kunstart eller i annen teknikk. Tilsvarende gjelder naborettighetene (§§ 42 og 45), med mindre det er snakk om fremføring som kan foretas av enhver (men som utløser vederlagskrav etter § 45b). Også denne retten er med andre ord teknologinøytral. Det vil si at det like fullt er tilgjengeliggjøring i lovens forstand når en person tilgjengeliggjør et fysisk eksemplar av en bok ved å scanne inn sidene og laste opp de digitale boksidene til internett.

I § 2 (3) litra a-c oppstilles det tre underkategorier av eneretten til tilgjengeliggjøring, henholdsvis spredning til allmennheten, offentlig visning, og offentlig fremføring. Det må spørres hvorvidt denne listen skal anses for å være uttømmende. Forarbeidene til åndsverkloven av 1961⁷³ gir ikke et klart svar, i det listen enkelte steder omtales som «eksempler» på hva tilgjengeliggjøring kan være, mens det andre steder fremheves at bokstav a-c lister opp «de tre grupper av måter som åndsverk kan gjøres tilgjengelig på».⁷⁴ Sistnevnte formulering kan tyde på at det var lovgivers mening at listen skulle anses for å være uttømmende.

I teorien⁷⁵ hevdes det imidlertid at dette kun er underkategorier, og at litra a-c ikke skal

⁷² Unntak kan tenkes dersom man laster opp et verk til en FTP-server, og lagrer verket på en slik server/lagringstjeneste. Da vil det være snakk om både en tilgjengeliggjøringshandling og en eksemplarfremstilling

⁷³ Ot.prp. nr 26 (1959-60)

⁷⁴ ibid s. 16

⁷⁵ Rognstad (2009) s 156

anses som en uttømmende oppregning av hva som er tilgjengeliggjøring for allmennheten. Samme syn har blitt fremmet i høringsutkastet til lovendringen i 2005.⁷⁶ Enda mer tydelig ble det sagt i Napster.no-dommen, en rettskilde som etter norsk rettskildelære bør tillegges større vekt enn de tvetydige uttalelsene i forarbeidene: «Tredje ledd er således ikke ment som noen legaldefinisjon av «tilgjengeliggjøring for allmennheten».⁷⁷ Det ble imidlertid ikke gitt noen nærmere begrunnelse for denne uttalelsen.

Sett i sammenheng med uttalelsen i forarbeidene til åvl av 1961 om at tilgjengeliggjøring for allmennheten omfatter «en *hvilken som helst måte* hvormed allmennheten får adgang til å bli kjent med verket, helt eller delvis, *således f.eks ved* (mine uthevninger) utgivelse, offentlig opplesning fremføring, utstilling, kringkasting, televisjon og videre gjengivelse gjennom høyttaler»,⁷⁸ og den støtte synet om at § 2 (3) litra a-c ikke er å anse som uttømmende har fått i teorien og praksis, bør det ikke være tvil om at tilgjengeliggjøring for allmennheten omfatter tilgjengeliggjøringshandlinger som ikke direkte faller inn under kategoriene i bokstavene a-c.

3.3.1 Spredning til allmennheten – eksemplarbundet tilgjengeliggjøring

Opphavsmannens enerett til spredning er fastsatt i åvl § 2 (3) (a). Spredning finner sted når et eksemplar av opphavsmannens verk «frembys til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres til allmennheten». Av ordlyden kan det sluttet at spredningsretten kun regulerer spredning – enhver form for besittelsesoverføring og frembydelse av eksemplarer til salg⁷⁹ – av de *fysiske eksemplarer*.

I noe eldre teori hevdes det at tilgjengeliggjøring av åndsverk i digitale nett – som ved kjøp av mp3-filer via tjenester som iTunes – også bør falle inn under spredningsbegrepet.⁸⁰ Dette følger også av tingrettens votum i den såkalte «Drink or

⁷⁶ Høringsutkast 2003 s 75

⁷⁷ Rt 2005 s 41, avsnitt 18

⁷⁸ Innst 1950 s 11

⁷⁹ Rognstad (2009) s 158

⁸⁰ Wagle (1997) s 178-179

Die»-avgjørelsen.⁸¹ Andre, som Schönning,⁸² mener at spredningsbegrepet kun omfatter spredning av de rent fysiske eksemplarer. Dette har nå blitt avklart i forarbeidene til åndsverklovedringen av 17.6.2005,⁸³ hvor det heter at «eneretten til spredning bare [gjelder] åndsverk som er innarbeidet i et fysisk produkt som er gjenstand for omsetning som en vare». Det blir med andre ord ikke foretatt en spredningshandling når verk lastes opp og deles via internett.

3.3.2 Offentlig visning – eksemplarbundet tilgjengeliggjøring

Opphavsmannens enerett til visning hjemles i åvl § 2 (3) (b), hvor det heter at verk gjøres tilgjengelig for allmennheten når «eksemplar av verket vises offentlig uten bruk av tekniske hjelpemidler». Som spredningsretten gjelder visningsretten dermed utelukkende de fysiske eksemplarer av verket, og er derfor ikke aktuell i forhold til oppgavetemaet.

3.3.3 Offentlig fremføring – eksemplarubundet tilgjengeliggjøring

Opphavsmannens enerett til offentlig fremføring av verk, er slått fast i åvl § 2 (3) bokstav c. Her heter det at verk gjøres tilgjengelig for allmennheten når verket fremføres offentlig. Lovens bruk av uttrykket «fremføres offentlig» kan lett lede tankene over på de rene livefremføringer for et tilstedeværende publikum. Det er imidlertid sikker rett at fremføringsbegrepet skal være gjenstand for en svært vid tolkning. Videre følger det av forarbeidene⁸⁴ at fremføringsbegrepet omfatter verksformidling ved hjelp av tekniske hjelpemidler.

Typiske eksempler på fremføring er avspilling av musikk på caféer, film som vises på kino, kringkasting av TV-sendinger, konserter, osv.

⁸¹ TOSLO-2003-19164

⁸² Schönning (1995) s 132 flg

⁸³ Ot.prp. nr 46 (2004-05) s 27

⁸⁴ Ot.prp. nr 26 (1959-60) s 16

I tillegg er det å sende e-mail med vedlegg en fremføringshandling.⁸⁵ Også avspilling av musikk og film i butikker,⁸⁶ arbeidsplasser⁸⁷ o.l er fremføring. Mest relevant for avhandlingens hovedtema, er at opplasting på internett anses som tilgjengeliggjøring for allmennheten ved offentlig fremføring.⁸⁸ Dette skal behandles mer inngående nedenfor.

Åvl § 2 fikk et nytt fjerde ledd i 2005 for å tilpasse regelverket den teknologiske utvikling som har funnet sted i samfunnet, og de utfordringer denne nye teknologien har medført.⁸⁹ Regelen ble tatt inn i åndsverksloven som følge av bestemmelsen i opphavsrettsdirektivets artikkel 3 (1),⁹⁰ som bygger på WCT artikkel 8.⁹¹

Av denne bestemmelse fremgår det at også kringkasting eller «annen overføring i tråd eller trådløst til allmennheten» regnes som offentlig fremføring, herunder også de tilfeller hvor verket «stilles til rådighet på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket» - sistnevnte uttrykk henspiller på de såkalte «on demand»-tjenester, som særlig er vanlig på internett. Her legger gjerne rettighetshavere – typisk TV-kanaler – ut TV-programmer, eventuelt sendinger spilt inn eksklusivt for online-fremføring, på internett. Bruker kan så på eget initiativ velge om, når, og forsåvidt også hvor, han ønsker å få tilgang til verket. Etter lovendringen i 2005 er det ikke tvil om at også de ovenfor nevnte handlinger regnes som offentlig fremføring.

Fremføringsbegrepet i den norske åndsverkloven tolkes altså vidt og langt utover den vanlige språklige forståelse, og favner langt bredere enn fremføringsbegrep i både internasjonale konvensjoner og andre nasjoners lovgivning.⁹²

⁸⁵ Rognstad (2009) s 177

⁸⁶ For eksempel for å demonstrere hvor god lyd et stereoanlegg har til en potensiell kjøper, se f.eks NJA 1986 s 702

⁸⁷ Se f.eks Rt 1953 s 633, «Bedriftsmusikk»

⁸⁸ Rognstad (2009) s 177, 183

⁸⁹ Se forsåvidt Ot.prp. nr 46 (2004-05) s 9-10, hvor disse problemer blir drøftet nærmere

⁹⁰ «medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde trådbunden eller trådløs overføring til almenheden af deres værker, herunder tilrådighedsstillelse af deres værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt»

⁹¹ «(...) authors of literary and artistic works shall enjoy the exclusive right of authorizing any communication to the public of their works, by wire or wireless means, including the making available to the public of their works in such a way that members of the public may access these works from a place and at a time individually chosen by them»

⁹² Rognstad (2009) s 177, under henvisning til Ot.prp. nr 46 (2004-05) s 20

4 Nærmere om fremføringsbegrepet

4.1 Fremføringsbegrepets avgrensning og innhold

4.1.1 Konsumpsjon og fornyede fremføringshandlinger

Hva gjelder tilgjengeliggjøring for allmennheten i form av spredning eller visning, finnes det regler som konsumerer eneretten til tilgjengeliggjøring i åvl §§ 19 og 20. Dette betyr at opphavsmannens enerett ikke gjelder enhver fornyet tilgjengeliggjøringshandling, men bare førstegangsvisning og -spredning.

Konsumpsjonsprinsippet ved spredning av fysiske eksemplarer er begrunnet i det behov den nye eier av det fysiske eksemplar vil ha i å utøve tingsrettslig rådighet over eksemplaret han har tilegnet seg.⁹³ Han skal ikke trenge å innhente opphavsmannens samtykke for å viderespre eksemplaret ved for eksempel salg. Videre vil det ved spredning i form av overdragelse av et fysisk eksemplar av for eksempel en bok, fra rettighetshaver (normalt et forlag) til kjøper, holde med økonomisk kompensasjon én gang.⁹⁴ Rettighetshaver vil da ikke ha krav på vederlag dersom kjøper selger sitt eksemplar til en ny kjøper. Dette ville blitt svært upraktisk, og vanskelig å håndheve i praksis. Også kulturpolitiske hensyn begrunner en slik løsning: Det er ikke gunstig at det blir lagt bånd på tilgjengeligheten av opphavsrettsbeskyttet materiale utover førstegangs omsetning.⁹⁵

Også når det gjelder konsumpsjon ved visning av fysiske eksemplarer, kommer hensynet om nye eiers behov for å utøve tingsrettslig gjenstand over verket, inn. Regelen åpner f.eks for at en gallerieier fritt kan vise frem det nylig innkjøpte bildet i en kunstutstilling.

Det er imidlertid ikke utviklet et slikt konsumpsjonsprinsipp hva gjelder

⁹³ Rognstad (2009) s 161

⁹⁴ ibid

⁹⁵ ibid

tilgjengeliggjøring for allmennheten ved offentlig fremføring. Rimelighetshensyn tilsier dette, i tillegg til hensynet om rettighetshavers rett til økonomisk kompensasjon. Dersom eneretten til å fremføre innspilt musikk i en radiokanal skulle konsumeres ved første gangs fremføring, kunne dette ført til store tap for rettighetshaver – rettighetshaver ville kun oppnådd kompensasjon ved førstegangsavspilling. Samtykke må med andre ord innhentes før hver avspilling.⁹⁶ I praksis skjer dette som oftest gjennom avtaler med forvaltnings- og rettighetsorganisasjoner, som TONO.⁹⁷

Fremføringsbegrepet omfatter som nevnt enhver fornyet fremføring. Dette innebærer at *«avspilling av kringkastingssendinger ved hjelp av mottakerapparater på offentlige steder, faller inn under opphavsmannens enerett»*,⁹⁸ noe som også følger av Rt 1953 s 633.⁹⁹

Også en ren tilrådighetsstillelse eller utplassering av avspillingsutstyr, kan anses som offentlig fremføring. Høyesterett kom i Rt 1964 s 782 til at utplassering av jukebokser i et forretningslokale var offentlig fremføring. I en svensk høyesterettsdom,¹⁰⁰ ble det slått fast at utplassering av TVer og radioer i hotellrom var å anse som fremføring. For at en tilrådighetsstillelse eller utplassering skal anses som fremføring, må det imidlertid være en viss nærhet og umiddelbarhet mellom utplasseringshandlingen og allmennhetens verkstilgang. Dette følger av både rettspraksis,¹⁰¹ forarbeider¹⁰² og juridisk teori.¹⁰³

Er det så slik at et bibliotek eller en internettkafé som utplasserer en rekke datamaskiner med internettilgang, begår en fremføringshandling? I åndsverklovens forarbeider heter det at

⁹⁶ Dette gjelder dog ikke i forhold til utøvende kunstner og produsent for fremføring som faller inn under §45b, f.eks det å spille musikk på radio eller annen offentlig fremføring

⁹⁷ Rettighetsorganisasjon som forvalter rettigheter for norske og utenlandske komponister, tekstforfattere og musikkforlag

⁹⁸ Rognstad (2009) s 179

⁹⁹ Se for såvidt Sag C-306/05 SGAE mod Rafael Hoteles SA, jfr også Rognstad (2009) s 179

¹⁰⁰ NJA 1980 s 123

¹⁰¹ Se Rt 1995 s 35

¹⁰² Ot.prp..nr 46 (2004-05)

¹⁰³ Rognstad (2009) s 181

«tilrådighetsstillelse av datautstyr med internettilgang uten noen videre tilrettelegging av hva den enkelte bruker kan se på skjermen, ikke er å anse som en tilgjengeliggjøring for allmennheten.»¹⁰⁴

Videre ble det uttalt at

«[det er] ikke tvil om at det er mye opphavsrettslig vernet materiale på Internett, men i ovenfor nevnte situasjon må rettighetshaverne forholde seg til den som har gjort materialet tilgjengelig på Internett, ikke den som stiller datautstyret til disposisjon. Annerledes vil det selvfølgelig være hvis dette er den samme, f.eks. ved at en internettkafé også gjør tilgjengelig verk fra sin egen server.»¹⁰⁵

Det følger av åndsverkslovens § 2 fjerde ledd at «offentlig fremføring» også omfatter tilrådighetsstillelse av verk på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket. Regelen omfatter blant annet kringkasting, og trådløs/tråubundet overføring til allmennheten (inkludert «on demand»-tjenestene). Regelen er ikke uttømmende. Dette må innebære at opplasting av opphavsrettsbeskyttede verk til digitale nett, som internett, kan falle inn under tilrådighetsstillelsesbegrepet.

4.2 Tilgjengeliggjøring for *allmennheten*

Eneretten til tilgjengeliggjøring begrenser seg til tilgjengeliggjøring for *allmennheten*. I den opprinnelige åndsverklov av 1930 hadde opphavsmannen enerett til *offentlig tilgjengeliggjøring*, det vil si all tilgjengeliggjøring som ikke ble ansett for å være av privat karakter. I 1961 kom den nye lov om åndsverk, og § 2 (3) ble lydende «*Verket gjøres tilgjengelig for almenheten når det fremføres eller vises **utenfor privatlivets område** (min uthevn.), eller når eksemplarer av verket frembys til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres blant almenheten*». Det var imidlertid ikke tilsiktet

¹⁰⁴ Ot.prp.nr 46 (2004-05) s 23

¹⁰⁵ ibid

noen endring i rettstilstanden fra lovgivers side med den nye formuleringen.

Betegnelsen ble «*valgt for å gi uttrykk til, og ikke for å endre, den grenseopptrekning som er skjedd på dette felt gjennom rettspraksis på grunnlag av loven av 1930*».¹⁰⁶

Ved lovrevisjonen i 2005 ble det på ny gjort endringer i § 2 (3). «Utenfor det private område» ble erstattet med «offentlig» for visning og fremføring, og «allmennheten». Heller ikke denne gang var det tilsiktet noen endring i rettstilstanden, «*idet den opphavsrettslig relevante beføyelse fremdeles vil være knyttet til om fremføringen skjer innenfor det private område eller ikke. Det vil fortsatt være slik at grensen mot det private område må trekkes opp av domstolene etter en konkret vurdering i det enkelte tilfelle*».¹⁰⁷ Endringen ble foretatt for å oppnå bedre terminologisk samsvar med åndsverkslovens øvrige bestemmelser og andre nordiske lands rettsterminologi.¹⁰⁸

Knoph utviklet i sin «Åndsretten» sin etterhvert berømte opphavsrettsmaksime».¹⁰⁹

Knoph uttalte at dersom bruk av åndsverk skulle ha privat karakter, slik at utnyttelsen av verket ikke ville komme i strid med eneretten til offentlig tilgjengeliggjøring etter 1930-loven, måtte bruken foretas innenfor den «*forholdsvis snevre krets som familie-, vennskaps- eller omgangsbånd skaper*».¹¹⁰ Maksimen var utgangspunktet for avgjørelsen i Rt 1953 s 633 (Bedriftsmusikk), som har blitt stående som et prejudikat ved vurderingen av spørsmål om bruk av et åndsverk har vært lovlig etter åvl § 2 (3).¹¹¹ Knophs maksime ble på denne måten en del av gjeldende rett ved tolkningen av ”(tilgjengeliggjøring for) allmennheten”.

Ettersom det ikke var tilsiktet noen endring i rettstilstanden ved lovrevisjonen i 2005, er det sikker rett at Knophs maksime fortsatt skal anvendes ved vurderingen av hvorvidt en fremføring er å anse som offentlig eller ei.

¹⁰⁶ Innst. O XI (1960-61 s 15)

¹⁰⁷ Ot.prp.nr 46 (2004-05) s 22

¹⁰⁸ Rognstad (2009) s 188

¹⁰⁹ Knoph (1936) s 89

¹¹⁰ ibid

¹¹¹ Maksimen vil naturligvis også være relevant i forhold til §§ 42 og 45, ettersom utøvende kunstnere og film/fonogramprodusenter har de samme enerettigheter

Etter Knophs maksime kreves det en viss *nærhet* for at noe skal anses for å være foretatt innenfor det private området – det må foreligge visse *personlige bånd*.¹¹² Det foreligger typisk slike personlige bånd når det avspilles opphavsrettsbeskyttet musikk i et privat selskap, hvor gjestene kjenner hverandre. Dette er innenfor det private området, slik at rettighetshaver ikke har enerett til å utføre denne fremføringshandlingen. Det er ikke nødvendig at alle gjestene i selskapet kjenner hverandre, så fremt den som begår fremføringshandlingen kjenner brorparten av de tilstedeværende.¹¹³ Derimot vil musikk som spilles på caféer, nattklubber o.l. ikke være fremføring innenfor det private område – med mindre de nevnte steder er arena for et lukket, privat selskap med tilstrekkelige personlige bånd mellom fremfører og de tilstedeværende – og dermed falle inn under rettighetshavers enerett.

Et mer relevant eksempel i forhold til avhandlingens tema, er opplasting av opphavsrettsbeskyttet materiale til internett, eller opplasting direkte fra opplaster til en mottaker (nedlaster). Dersom opplaster tilgjengeliggjør en mp3-fil på en lukket nettsjerver som kun familie eller nære venner har tilgang til, vil det ikke være snakk om en offentlig fremføring. De nødvendige personlige bånd vil her foreligge, og fildelingen vil anses for å være innenfor det private område. Derimot vil det klart falle innenfor rettighetshavers enerett i tilfeller hvor man, f.eks ved å delta i såkalte Direct Connect-hubs, ukritisk deler filer med folk man ikke kjenner.

4.3 Nærmere om offentlig fremføring i lys av «allmennheten»-begrepet

Når en fremføring foregår utenfor det private område, anses fremføringen for å være ”offentlig”, og faller dermed inn under opphavsmannens enerett etter åvl § 2 tredje ledd.¹¹⁴

Man befinner seg klart utenfor det private område når fremføringen skjer der folk ferdes, som caféer, butikker og lignende. Det spiller heller ingen rolle at det er få

¹¹² *ibid*

¹¹³ Rognstad (2009) s 189

¹¹⁴ For utøvende kunstnere og film/fonogramprodusenter gjelder det samme, se §§ 42 og 45

personer fremføringen blir gjort overfor. Det har blitt hevdet at det avgjørende er *mottakelsens potensialitet*.¹¹⁵ Dette betyr at det ikke spiller noen rolle om mottaker ser på TV-bildene, lytter til musikken og så videre, ei heller har det noen betydning at det er få personer det fremføres overfor.¹¹⁶

En person som legger ut en opphavsrettsbeskyttet film på en offentlig fildelingsnettside uten rettighetshavers samtykke, krenker altså eneretten til offentlig fremføring, selv om ingen personer faktisk laster ned filmen. Det har blitt foretatt en offentlig fremføringshandling, ut fra synspunktet om ”mottakelsens potensialitet”.

4.4 Linking

Jeg har tidligere nevnt at opplasting av filer på internett er tilgjengeliggjøring for allmennheten i form av offentlig fremføring, så fremt fremføringen ikke er av privat karakter. Det har imidlertid vært omstridt hvorvidt linking kan anses som tilgjengeliggjøring for allmennheten ved offentlig fremføring. Kan linking til opphavsrettsbeskyttet materiale anses som tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett?

Rognstad definerer linker, under henvisning til *Torvund*,¹¹⁷ som ”Kodete instruksjoner som benyttes til å forespørre filer og dokumenter som er lastet opp på datamaskiner knyttet til internett. Om forespørselen besvares positivt, kommer filen eller dokumentet opp i nettleseren hos den som aktiverer linken.”¹¹⁸

Det finnes flere forskjellige typer linker. De vanligste linkene er referanselinker, ”klikkbare” linker som henter opp et dokument fra en annen nettside når nettbrukeren klikker på linkene. Videre har man inlinelinker, ”hentelinker”, som ”kjennetegnes ved at forespørselen skjer automatisk når et dokument (”nettside”) åpnes

¹¹⁵ Karnell (1993) s 178

¹¹⁶ Lund (1955) s 68 flg

¹¹⁷ Torvund (2008) s 418 flg

¹¹⁸ Rognstad (2009) s 183

i brukerens nettleser”.¹¹⁹ Dette er tilfellet når en webside integrerer innhold fra en annen nettside slik at det linkede innhold automatisk aktiveres når en bruker går inn på websiden. Ved slik linking kan det være vanskelig å se om det faktisk *har* blitt foretatt linking. Ofte kan en vanlig bruker bli ledet til å tro at personen bak nettsiden selv står bak det det hentelinkes til.

Det kan hevdes at lenking bør omfattes av fremføringsbegrepet og dermed anses som tilgjengeliggjøring for allmennheten, siden linking er *«den normale måten allmennheten får tilgang til åndsverk på internett ved «på-forespørsel-tjenester»*.¹²⁰ Når en nettbruker benytter seg av internett, får brukeren tilgang til informasjon nettopp ved selv å klikke på og aktivere linker, slik at nettleseren henter opp de dokumenter et nettsted henviser til. Som Rognstad sier det: *«Ettersom åvl § 2 også omfatter fornyet tilgjengeliggjøring, burde linker i sin alminnelighet – ut fra en slik synsvinkel – anses som tilgjengeliggjøring for allmennheten ved offentlig fremføring»*.¹²¹

I Rt 2005 s 41, Napster.no, valgte Høyesterett imidlertid ikke å karakterisere linking som tilgjengeliggjøring, uavhengig av linktype. Den utslagsgivende faktor var de konsekvenser som vil kunne oppstå ved å la linking omfattes av begrepet «tilgjengeliggjøring for allmennheten» og dermed rettighetshavers enerett til dette. Det må være riktig å anse linker som *«hele livsnerven»* i internett.¹²² Dersom Høyesterett hadde åpnet for å la linking omfattes av begrepet «tilgjengeliggjøring for allmennheten» i åvl § 2 (3), ville utgangspunktet vært at *«lenking, både til lovlig og ulovlig utlagt beskyttet materiale, bare kan skje med rettighetshavers samtykke»*.¹²³ En slik rettstilstand ville bydd på store, praktiske problemer.

Etter min mening bør det vurderes om dette syn alltid bør gjelde. Hentelinkene skiller seg muligens såpass mye fra de vanlige, klikkbare linker at de hensyn som begrunnet

¹¹⁹ ibid

¹²⁰ ibid

¹²¹ ibid

¹²² ibid

¹²³ Rt 2005 s 41 (Napster.no), avsnitt 56

Høyesteretts syn i Napster.no-dommen ikke gjør seg gjeldende i like stor grad.¹²⁴ De dokumenter man linker til ved hjelp av inlinelinker fremstår ofte ikke som linker, men som informasjon som er integrert i en webside. Opplasting til internett faller inn under fremføringsbegrepet. Informasjon blir gjort tilgjengelig for allmennheten på en helt annen måte enn ved vanlig linking når det integreres inn i et dokument, på den måten at det ikke tydelig går fram at det har blitt foretatt en lenking. Dette kan etter mitt syn muligens tale for at denne typen linking – i motsetning til de klikkbare, som er de mest vanlige – bør anses som tilgjengeliggjøring ved offentlig fremføring.

Rettstilstanden per skrivende stund er imidlertid slik at linking ikke anses som tilgjengeliggjøring for allmennheten. Jeg går derfor ikke nærmere inn på spørsmålene som knytter seg til linking, som pekeransvar og linking til ulovlig materiale.

5. Ulovlig opplasting av åndsverk

5.1 Innledning

Som nevnt ovenfor, vil *«alle tilfelle der åndsverk gjøres tilgjengelig i digitale nettverk for «bestilling» blant allmennheten, være å betrakte som (fremføring ved) tilrådighetsstillelse for allmennheten.»*¹²⁵ Videre sier Rognstad at dette gjelder enten *«materialet er lastet opp på tjenermaskiner (servere) knyttet til internett, eller man «åpner» egen PC for allmennheten. Såkalt «peer to peer-fildeling», der man ved hjelp av spesielle fildelingsprogrammer gir andre brukere tilgang til datafiler på egne datamaskiner, omfattes derfor av § 2,¹²⁶ så fremt det er tale om å gi allmennheten tilgang til filer på denne måten.»*¹²⁷

Alle de vanlige typer opplastingshandlinger regnes med andre ord som tilgjengeliggjøring i form av fremføring. Utgangspunktet er da at den som ønsker å laste

¹²⁴ Førstvoterende i Napster.no-saken, avsnitt 46, viser også til at det muligens er et skille mellom hentelinker og de vanlige klikkbare linker

¹²⁵ Rognstad (2009) s 183

¹²⁶ Gjelder også for naborettighetene (§§ 42 og 45)

¹²⁷ Rognstad (2009) s 183

opp et verk på internett, må innhente rettighetshavers samtykke før tilgjengeliggjøring for allmennheten kan finne sted, ettersom opplastingen faller inn under «rettighetshavernes enerett».¹²⁸

I det følgende skal jeg ta for meg opplasting av åndsverk *uten* rettighetshavers samtykke, hvilket innebærer en krenkelse av rettighetshavernes enerett til tilgjengeliggjøring for allmennheten.

Det er et bevisst valg fra min side å avgrense avhandlingen mot ulovlig *nedlasting*. I media blir ofte debatten om fildeling vinklet opp mot ulovlig nedlasting. Imidlertid ville det ikke vært mulig for nettbrukere å laste ned musikkfiler, filmer osv. dersom det ikke hadde eksistert opplastere. Begrepet «fildeling» bør da også, etter en vanlig, språklig forståelse, forstås som «tilgjengeliggjøring av filer».

5.2 Opplasting og fildeling – terminologi og forklaringer

Det finnes et utall måter å laste opp, eller dele, filer på internett. Felles for all fildeling er at det først må ha blitt foretatt en digital eksemplarfremstilling av det fysiske originalverket på en datamaskin – enten ved for eksempel å legge CD'er over i mp3-format på en harddisk, eller konvertere en DVD-plate til en filmfil på en PC. Det er på grunn av den nye, digitale teknologien at fildelingskulturen har vokst seg så stor som den er nå.

En populær måte å dele filer på er ved såkalt «torrenting». Som eksempel kan nettsiden Pirate Bay, som har vært mye omtalt i media grunnet underholdningsbransjens søksmål mot sidens bakmenn, nevnes.¹²⁹ Pirate Bay fungerer som et enormt, åpent torrentbibliotek – i skrivende stund finnes det over tre millioner torrents på siden,¹³⁰ lastet opp av sidens brukere. Torrentfiler fungerer som en form for linker til datafiler. Når person X (*uploader*) laster opp en torrent av en film til Pirate Bay, kan andre

¹²⁸ En fellesbetegnelse jeg vil bruke når jeg taler om enerettighetene etter §§ 2, 42 og 45

¹²⁹ Dom 2009-04-17, Stockholm Tingsrätt, The Pirate Bay

¹³⁰ <http://thepiratebay.org/>

personer søke opp og laste ned denne torrenten fra siden. Nedlaster får da mulighet til å laste ned datafilen som torrentfilen refererer til, fra opplasters PC. Etterhvert som nedlaster tilegner seg deler av filen, vil han automatisk dele disse delene med andre, nye nedlastere.

Selve rettsbruddet – krenkelsen av rettighetshavernes enerett til å tilgjengeliggjøre verket for allmennheten – ved ulovlig torrent-fildeling, foregår med andre ord i første rekke mellom opplaster og nedlaster. Torrentbibliotek på internett kan sammenlignes med en enorm katalog med linker – de opphavsrettsbeskyttede filene ligger ikke på siden, men på opplasters PC. Torrentfilene muliggjør kontakt mellom opplaster og nedlaster. Imidlertid kan bakmennene bak torrentsider dømmes for medvirkning til rettsbruddene, som jeg skal komme tilbake til under punkt 5.4.

En annen type fildeling som kan sammenlignes med torrent-fildeling, er deling i såkalte «hubs». «Hubs» er fildelingsrom eller -kanaler på internett, som man kan få tilgang til ved hjelp av forskjellige dataprogrammer. Det er så å si alltid påbudt å gjøre en viss mengde med filer tilgjengelig for nedlasting hos andre, for å få tilgang til disse rommene.¹³¹ Hubbene muliggjør kontakt mellom fildelers og nedlasteren, slik at nedlaster kan gå rett inn på de delene av fildelers harrdisk som fildeler har gjort tilgjengelig for nedlasting. Hubbene drifter imidlertid ikke seg selv – det er alltid bakmenn som står ansvarlige for opprettelsen og driften av disse. Her blir igjen medvirkningsansvaret aktuelt.¹³²

Både torrentfildeling og deling i «hubs» regnes som såkalt «peer to peer»-fildeling. Brukere i «peer to peer»-fildelingsnettverk vil fritt kunne laste ned det de selv ønsker, mens man samtidig deler enten den nedlastede filen eller andre filer man selv har gjort tilgjengelig, med andre. Dette medfører at brukere konstant gjør filer tilgjengelig for andre, og muliggjør dermed nedlasting hos andre brukere.

¹³¹ Se f.eks <http://www.djcenter.org/index.php#rules-pane>

¹³² Se f.eks RG 2005 s 1627 punkt 77 («A har medvirket til opplasternes tilgjengeliggjøring av eksemplarer som var fremstilt i strid med § 45»)

Jeg har tidligere påpekt at internett har visse anarkistiske trekk, i det at det er svært vanskelig å overvåke aktiviteter som foretas på nettet. Nettsiden Youtube¹³³ er et godt eksempel på internettanarkiet. Youtube er en side hvor enkeltpersoner skal kunne laste opp egenlagde video- og musikkklipp og dele disse med andre. Det er utvilsomt at Youtube er ment å være en lovlig arena for utveksling og visning av film og musikk. Imidlertid blir tjenesten ofte misbrukt, og det finnes et utall ulovlig opplastede film- og musikkklipp på nettsiden. Underholdningsbransjen og Youtube selv vier mye tid og krefter til å fjerne ulovlig opplastet materiale fra siden¹³⁴, men med tanke på de mange millioner brukere siden har, vil det være praktisk umulig å få fjernet alt ulovlig materiale. At rettighetshavere før eller siden vil kunne ta rettslige skritt mot enkeltpersoner som laster opp opphavsrettsbeskyttet materiale til siden, er nok ingen dristig spådom.

Avslutningsvis kan den enkleste fildelingsfremgangsmåten nevnes – en person oppretter en hjemmeside, laster opp beskyttet materiale til en fillagringstjeneste på internett – f.eks en server – og tilgjengeliggjør verkene for allmennheten ved å la hjemmesiden med materialet komme opp i søkemotorer.

5.3 Opplasting og fildeling av verk

Opplastingskulturen er per dags dato svært utbredt. Det finnes en mengde opplastingsgrupper, såkalte «*release groups*», som spesialiserer seg på å tilgjengeliggjøre film og musikk på internett. Mange av disse gruppene er oppbygd nærmest som profesjonelle bedrifter. I disse gruppene finner man gjerne personer med tilknytning til underholdningsbransjen, personer som mottar nye utgivelser lenge før verkene offentliggjøres på kino og kjøpefilm. Disse sender utgivelsene de mottar til datakyndige personer, som foretar en eksemplarframstilling av verket på en PC, og opplaster verket til internett, slik at det kan lastes ned av allmennheten. Før opplastingshandlingen finner sted, er det vanlig at all *vannmerking*¹³⁵ fjernes. Det kan

¹³³ <http://www.youtube.com>

¹³⁴ Se f.eks E24. no (2010)

¹³⁵ En teknisk innretning som skal gjøre det mulig å spore opp hvilket eksemplar som har blitt brukt til opplasting

derfor være vanskelig og ressurskrevende å avdekke hvem som står bak tilgjengeliggjøringen av verket. Opplasterne bytter IP-adresser¹³⁶ hyppig, og gjemmer seg bak såkalte «proxy-servere».¹³⁷

De «profesjonelle» fildelerne er ofte indirekte ansvarlige for den fildeling som finner sted mellom privatpersoner på åpne fildelingsnettsteder som Pirate Bay. Svært ofte er det deres «releases» som deles videre av privatpersoner som har fremstilt ulovlig eksemplarer av verket ved nedlasting.¹³⁸ Riktignok oppnår ikke opplasterne noen form for økonomisk gevinst ved opphavsrettskrenkelsene, men internett har utviklet seg til å bli et samfunn hvor anerkjennelse fra likesinnede og popularitet i miljøet er incentiver nok til å begå lovbrudd. For å få bukt med fildelingsproblemet, bør ressurser settes inn på å straffeforfølge disse gruppene.

I norsk rettspraksis er det ikke mange avgjørelser som omhandler fildeling. De avgjørelsene vi har, dreier seg i hovedsak om tilretteleggeres medvirkning, de som drifter nettsted eller -tjenester som muliggjør andres fildeling – ikke opplasteres rettsbrudd.¹³⁹ Tilretteleggeres rettsbrudd og medvirkeransvaret skal jeg komme tilbake til nedenfor.¹⁴⁰

Av de norske avgjørelser som går på opplasteres rettsbrudd, har vi bl.a. RG 2008 s 193, Pitbullterje, og den såkalte Max Manus-kjennelsen. I førstnevnte avgjørelse hadde en person foretatt en eksemplarfremstilling av spillefilmen «Pitbullterje» på egen datamaskin. Personen tilegnet seg filmen fra en nettside hvor personer lovlig kunne «streme»¹⁴¹ filmen, ved å kopiere streamen til egen PC. Deretter ble filmen lastet opp, og en lenke ble lagt ut på en nettside, slik at andre personer kunne laste ned

¹³⁶ Datamaskinens nettverksadresse

¹³⁷ Servertype som skjuler datamaskinens nettverksadresse

¹³⁸ Et Pirate Bay-søk foretatt den 19.4.2010 avslører at en piratkopi av spillefilmen Avatar, opprinnelig tilgjengeliggjort av releasegruppen MAX, blir delt av over 8000 personer. Suffikser som «MAX» og «FXG», som blir lagt til etter filmtittelen i torrentnavnet, viser at filen opprinnelig er lekket ut på internett av en releasegruppe

¹³⁹ Se TOSLO-2003-19164, TJARE-2007-6676, RG 2005 s 1627, Rt 2005 s 41

¹⁴⁰ Kapittel 5.4

¹⁴¹ Å «streme» betyr å se på en film på internett, uten å laste den ned

filmen. Lagmannsretten kom til at tilgjengeliggjøringen av filmen utgjorde et brudd på åndsverkslovens regler om rettighetshavernes enerett til tilgjengeliggjøring for allmennheten.

I 2008 ble spillefilmen «Max Manus» lagt ut i norske fildelingsnettverk, kort tid etter kinopremieren. Filmen ble lastet opp av en privatperson som hadde fått tilgang til et piratopptak av filmen. Rettighetshaverne til filmen gikk til sak mot internettleverandøren Lyse Tele (nå Altibox), og krevde å få utlevert navn og adresse til personen som sto bak fildelingen. Tilgjengeliggjøringen av filmen representerte en krenkelse av rettighetshavernes enerett. Saken, som hittil er unndratt offentlighet, reiser mange prinsipielle spørsmål, og er nå anket til Høyesterett. En avgjørelse i rettighetshavernes favør vil gjøre det mye enklere for rettighetshavere å håndheve sine rettigheter ved å gå til sivile søksmål mot fildelere. Imidlertid kan det være problematisk og betenkelig i forhold til både personverns- og rettssikkerhetshensyn at private aktører skal kunne få utlevert personlige opplysninger om innehavere av IP-adresser, noe som vanligvis ville vært en politioppgave. Slik informasjon er også i utgangspunktet underlagt nettilbyderes taushetsplikt.¹⁴²

I Rt 2004 s 1457 ble organisasjonen Rød Ungdom dømt til foretaksstraff for å ha lastet opp skolebøker for det videregående trinn til internett, slik at skoleelever kunne forsyne seg av læreverkene gratis. Høyesterett anså handlingen som en ulovlig tilgjengeliggjøring for allmennheten etter åvl § 2 (1) og (3), og dermed en krenkelse av rettighetene til bøkens rettighetshavere etter åvl § 54 (1) (a).

5.3.1 Sanksjoner mot ulovlig opplasting og fildeling av verk

Opphavsrettskrenkelser, som for eksempel ulovlige fildelingshandlinger, kan møtes både med straffesanksjoner og sivilrettslige sanksjoner etter åndsverkloven. Jeg vil i det følgende kort se nærmere på straffesanksjonene som åndsverkloven hjemler, for deretter å vurdere de sivilrettslige midler som kan tas i bruk mot fildelere.

¹⁴² Se ekomloven § 2-9

5.3.1.1 Straffesanksjoner

Åndsverkloven § 54 første ledd slår fast at forsettlig eller uaktsomt brudd på åndsverkloven ved de nærmere angitte handlinger i leddets bokstav a-e, kan straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder.

Relevant for avhandlingens tema er for det første § 54 første ledd bokstav a. Her følger det at overtredelse av bestemmelser «gitt til vern for opphavsretten i eller i medhold av 1. og 2. kapittel (...)» kan møtes med straff. Fildeling i form av tilgjengeliggjøring av opphavsrettsbeskyttede åndsverk kan være brudd på bestemmelsen om opphavsmannens enerett til tilgjengeliggjøring av verket for allmennheten (ved offentlig fremføring), etter åvl. § 2 første ledd, jfr § 2 tredje ledd bokstav c. Ettersom dette er en rettighet gitt til vern for opphavsretten i kapittel 1 i åndsverkloven, kan ulovlig deling av filer sanksjoneres med straff etter åvl § 54.1 (a). Videre er også § 54 første ledd bokstav d aktuell. Av denne bestemmelsen følger det at straff kan ilegges når «arbeider eller opptak» som nevnt i bl.a. §§ 42 og 45 gjøres tilgjengelig for allmennheten i strid med disse bestemmelser. Ulovlig tilgjengeliggjøring av opptak av en utøvende kunstners fremføring av et verk, vil med andre ord kunne sanksjoneres strafferettslig. Det samme kan bli tilfelle dersom for eksempel et lydopptak som et plateselskap har enerett til å tilgjengeliggjøre for allmennheten, fremføres offentlig på en slik måte at «den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket».¹⁴³ Dette er aktuelt der lydopptaket blir lastet opp til en fildelingstjeneste, og på denne måten blir gjort tilgjengelig for allmennheten.

Skyldkravet i straffebestemmelsen er forsett eller uaktsomhet. De som av egen fri vilje har delt filer på ulovlig vis via internett, har handlet med det tilstrekkelige forsett. Jeg kan vanskelig tenke meg at man uaktsomt kan laste opp filer til internett, og jeg legger derfor til grunn at fildelere i utgangspunktet handler med det nødvendige forsett. Annerledes blir det naturligvis for nedlasting av ulovlig materiale – uaktsomhet kan godt tenkes her. Dette faller imidlertid utenfor avhandlingens tema.

¹⁴³ Se § 45 (1) siste pkt, her har film- og fonogramprodusentene en enerett i stedet for en vederlagsrett

Strafferammen heves fra bøter og fengsel inntil tre måneder til bøter eller fengsel inntil tre år ved forsettlig overtredder når særlig skjerpene forhold foreligger, se åvl § 54 fjerde ledd. Det er stort sett når slike forhold foreligger, at det blir aktuelt med fengselsstraff.¹⁴⁴ I annet punktum heter det at det ved vurderingen av om særlig skjerpene forhold foreligger, skal legges vekt på først og fremst «den skade som er påført rettighetshavere og andre, den vinning som lovovertrederen har hatt, og omfanget av overtreddelsen for øvrig». Særlig relevant kan dette bli i forhold til medvirknings- og tilretteleggingsansvaret, da det i realiteten er de som muliggjør massenedlasting av beskyttede verk, og påfører tap for rettighetshavere. Særlig skjerpene forhold kan forøvrig foreligge selv om lovovertreder ikke har hatt personlig økonomisk vinning – en konkret helhetsvurdering må til.¹⁴⁵

I TJARE-2007-6676 («Stavanger Dragon Hub») ble det vurdert hvorvidt tiltalte – en 17 år gammel gutt som hadde drevet en fildelingshub (se 5.2) med opp mot 2500 brukere – hadde opptrådt på en slik måte at det måtte sies at særlig skjerpene forhold forelå. Riktignok hadde ikke vedkommende hatt noen form for økonomisk gevinst i forbindelse med driften, men retten la vekt på det store antall brukere huben hadde hatt, de store mengder opphavsrettsbeskyttet materiale som hadde blitt delt i huben, og de tap rettighetshaverne hadde blitt påført ved denne driften. Imidlertid kom retten – dog under sterk tvil – til at særlig skjerpene omstendigheter ikke forelå. I formildende retning la retten vekt på personens unge alder. Personen ble uansett dømt til en bot på 4000 kr. og 45 dagers betinget fengsel.

Ellers kan det kort nevnes at forsøk på overtredder som nevnt i § 54 første til fjerde ledd kan straffes på lik linje med de fullbyrdede lovbrudd, se bestemmelsens femte ledd.

I tillegg kan det bli aktuelt med inndragning av åndsverk som er «ulovlig fremstilt, innført eller gjort tilgjengelig for almenheten her i riket», se åvl § 56 første ledd.

¹⁴⁴ Rognstad (2009) s 396

¹⁴⁵ *ibid*

Et alternativ til inndragning finnes i samme bestemmelse – overdragelse av eksemplarene av åndsverket som har vært gjenstand for en krenkelse, til fornærmede.

Det kan også bli aktuelt med inndragning av datautstyr etter strl § 35. Dette skjedde for eksempel i RG 2008 s 193.

I tillegg kan rettighetshaver kreve tilintetgjørelse – sletting – av de ulovlige eksemplarer. Dette er det alternativ som er mest aktuelt i forbindelse med verk som ikke har en fysisk fiksering, m.a.o digitale filer. Denne rettighet følger av § 56 annet ledd.

5.3.1.2 Sivilrettslige sanksjoner

Dersom en rettighetshaver blir utsatt for krenkelser av sine rettigheter til et verk, for eksempel i form av ulovlig tilgjengeliggjøring av verket på internett, vil rettighetshaverne ha en legitim interesse i å få krenkelsen til å opphøre. I tillegg vil rettighetshaverne også kunne ha krav på økonomisk kompensasjon i form av erstatning. I det følgende vil jeg først ta for meg rettighetshavernes muligheter til å kreve nedleggelse av forbud mot opphavsrettskrenkelser, og deretter erstatning for skade etter åndsverkloven § 55.

Nedleggelse av forbud

Selv om åndsverksloven ikke sier noe uttrykkelig om rettighetshaveres adgang til å kreve forbudsdom, følger det av enerettighetenes «negative side» at det finnes en slik adgang¹⁴⁶ – ettersom det kun er opphavsmann/rettighetshaver som har rett til å forføye over verket ved f.eks å tilgjengeliggjøre det på internett, sier det seg selv at det er forbudt for andre å gjøre dette, med mindre samtykke er innhentet.

Imidlertid kan det, som Rognstad¹⁴⁷ påpeker, ofte ta lang tid fra rettighetshavere går til sak og krever forbudsdom, og frem til endelig dom foreligger. I denne perioden kan det

¹⁴⁶ Rognstad (2009) s 400

¹⁴⁷ ibid

tenkes at krenkelsene vedvarer. Derfor er det ikke uvanlig at rettighetshavere krever midlertidig forbud mot krenkelsene, et forbud som da vil vare frem til den endelige, permanente forbudsdom foreligger og er rettskraftig. Mer om midlertidig forbud og stansning under kapittel 5.5. Jeg går ikke nærmere inn på de sivilprosedyrregler i denne avhandlingen.

Erstatning

Etter åvl § 55 første ledd første punktum kan den som blir påført skade ved en overtredelse som nevnt i bl.a. åvl § 54, kreve skaden erstattet etter «de alminnelige erstatningsregler». Utgangspunktet er altså at de vanlige, ulovfestede vilkår for erstatning skal gjelde, men det oppstår noen særspørsmål om erstatning på opphavsrettens område.

Etter de alminnelige erstatningsvilkår kreves det for det første at det har blitt utvist skyld ved krenkelsen. Uaktsomhet (culpa) er dermed tilstrekkelig. Ved ulovlig tilgjengeliggjøring av åndsverk på internett, for eksempel ved opplasting av verk til en fildelingsnettside, vil det som oftest være tale om en forsettlig handling. Derimot *må* det foreligge forsett for at privat eksemplarframstilling (privatkopiering) på ulovlig kopieringsgrunnlag (§ 12 fjerde ledd) skal gi grunnlag for erstatning, se § 55 siste ledd.

Videre må opphavsrettskrenkelsen ha ført til et økonomisk tap for rettighetshaveren. Vederlagstap som følge av manglende innhentet samtykke er en type tap som kan oppstå hos rettighetshaver ved opphavsrettskrenkelser. Imidlertid vil ikke rettighetshaver i realiteten ha lidd et tap dersom den som har utnyttet verket ikke ville valgt det lovlige alternativ. Og, som Rognstad fremhever¹⁴⁸ – hvis rettighetshaver i utgangspunktet ikke ville gitt samtykke til den utnyttelsen det kreves erstatning for, har man jo heller ikke her i realiteten lidd et tap.

¹⁴⁸ Rognstad (2009) s 403

Rognstad,¹⁴⁹ under henvisning til rettspraksis,¹⁵⁰ hevder imidlertid at mye kan tyde på at vi i Norge har en ulovfestet vederlagsregel som går ut på at rettighetshaver kan kreve erstatning for krenkelse av enerettighetene til åndsverk, selv om økonomisk tap egentlig ikke er lidd, eller vanskelig kan bevises. I RG 2006 s 1302 ble det også uttalt – dog under tvil - at «*retten til erstatning etter vederlagsprinsippet må anses som en del av den alminnelige erstatningsrett*». Et slikt syn har dermed støtte i både juridisk teori og praksis.

I RG 2006 s 1302 tok retten utgangspunkt i markedsprisen for utnyttelsen ved utmålingen av vederlaget. Dersom man ikke har holdepunkter for å anslå en markedspris, må en konkret helhetsvurdering til. I juridisk teori hevdes det at «mer generelle markedsforhold» og «de økonomiske konsekvensene for krenkeren og krenkede» kan trekkes inn.¹⁵¹

Ved fildeling kan det ofte være tale om *omsetningstap*. Dersom en person tilgjengeliggjør verk som flere hundre/tusen personer laster ned fra internett, kan man i utgangspunktet tenke seg at rettighetshaver har lidd et tap som tilsvarer antall nedlastinger multiplisert med vanlig utsalgspris.

Dog ville ikke rettighetshaver i realiteten ha lidd et økonomisk tap dersom nedlasterne av det ulovlig opplastede verk uansett ikke ville valgt det lovlige alternativ – f.eks å kjøpe musikken over disk. I Rt 2005 s 41, Napster.no-dommen, tok retten stilling til nettopp dette spesielle spørsmålet. Person «A» driftet en nettside som het Napster.no. Her kunne privatpersoner laste opp mp3-filer til servere knyttet til nettsiden, disponert av «A». Disse mp3-filene fikk så sin egen, unike nettadresse, og ble på denne måten gjort tilgjengelig for allmennheten på nettsiden. Høyesterett slo fast at opplasterne ikke hadde innhentet rettighetshavernes samtykke til å dele musikken på nettsiden. Opplastingen innebar derfor et inngrep i rettighetshavernes enerett til tilgjengeliggjøring for allmennheten.

¹⁴⁹ ibid

¹⁵⁰ Rt 1940 s 48, Rt 1981 s 1215

¹⁵¹ Rognstad (2009) s 404

Her stadfestet retten tingrettens erstatningsutmåling.¹⁵² Tingretten uttalte at erstatningen «skal settes lik det påregnelige og adekvate tapet saksøkerne har hatt som en følge av As aktivitet. **Det sentrale spørsmålet er: Hvor mange av de brukerne som lastet ned musikk fra Napster.no ville kjøpt cd-singelen eller albumet på lovlig måte dersom nedlastingsiden ikke fantes?** (Min uthevn.)» Det vil naturligvis være umulig å fastsette dette helt konkret. Man kan aldri vite riktig hvor mange som ville valgt det lovlige alternativ, hvor rettighetshaverne faktisk hadde fått økonomisk kompensasjon, i stedet for å laste ned verket. I Napster-saken var det usikkert hvor store mengder musikk som hadde blitt lastet ned av brukerne, og retten fant derfor å måtte fastsette erstatningen skjønnsmessig. De siste månedene før Napster.no's aktivitet opphørte, hadde siden hatt rundt 200 000 treff. Retten la til grunn at rundt 20% av disse treffene resulterte i nedlasting av musikk. Det ble ansett som urealistisk at alle disse hadde kjøpt musikken lovlig dersom Napster ikke hadde eksistert. Retten la til grunn et tap per cd-singel på kr 15,- per stk, og uttalte videre at det her kunne dreie seg om et seksifret beløp. Av hensyn til bl.a. saksøktes økonomiske bæreevne ble imidlertid erstatningsbeløpet for omsetningstap satt til kr 75000,-.

Det vil gjerne være svært vanskelig å presist beregne tap rettighetshavere har lidd som følge av ulovlig fildeling. Derfor må det nok i de aller fleste tilfeller legges til grunn en skjønnsmessig vurdering.

I alle tilfeller har uansett rettighetshaverne – uten hensyn til skyld – krav på å få utbetalt nettofortjenesten krenkeren har fått ved krenkelsen, etter åvl § 55 annet ledd. Med «nettofortjeneste» menes fortjenesten ved krenkelsen, minus de kostnader krenker har hatt ved den krenkende handling. Dette kan tenkes ved tilfeller hvor personer, som har driftet store fildelingssider, har innvunnet inntekter gjennom driften av den ulovlige siden, for eksempel gjennom reklame på siden. Ved beregningen av nettofortjenesten, måtte eventuelle kostnader til lagringsservere, domenenavn osv. blitt trukket fra inntektene. I Napster-avgjørelsen fant retten forøvrig at saksøkte ikke hadde hatt

¹⁵² TSGUD-2002-203

nettofortjeneste som følge av aktiviteten.¹⁵³

Enkelte har også hevdet at det ved immaterialrettskrenkelser bør kunne kreves erstatning etter en ulovfestet vederlagsregel. Uavhengig av økonomisk tap, betaler overtreder i en slik situasjon erstatning utmålt som en «rimelig lisensavgift», det vil si erstatning tilsvarende markedspris for bruken, uavhengig av om krenkeren ville ha kjøpt et lovlig eksemplar.¹⁵⁴

Avslutningsvis kan det nevnes at det også kan bli aktuelt med oppreisning for ikke-økonomisk skade, der en opphavsmanns eller utøvende kunstners rett har blitt krenket forsettlig eller grovt uaktsomt. Dette følger av åvl § 55 første ledd annet pkt.

5.4 Medvirkning til og tilrettelegging for opplasters rettsbrudd

Åvl § 54 tredje ledd slår fast at «medvirkning til overtredelse som nevnt i første og andre ledd straffes på samme måte». Jeg viser her til kapittel 5.3.1.1, hvor jeg slår fast at brudd på opphavsmannens enerett etter § 2 og brudd på naborettighetene i §§ 42 og 45 er straffbart etter åvl § 54 første ledd. Med andre ord kan de som forsettlig eller uaktsomt medvirker til ulovlig tilgjengeliggjøring av beskyttede verk på internett, straffes på lik linje med de som begår de faktiske tilgjengeliggjøringshandlinger.

Loven gir ingen nærmere forklaring på hva som skal anses som medvirkning til slike overtredelser. Klart nok vil det etter en vanlig, språklig forståelse av uttrykket kunne fastslås at assistering til og tilrettelegging for ulovlig fildeling må være medvirkning til krenkelse av rettighetshavernes enerettigheter. Men hvor går grensene for medvirkningsansvaret?

Først i 1988 fikk åndsverksloven egne bestemmelser om medvirkning, kort tid etter at

¹⁵³ Se Rt 2005 s 41 jfr TSGUD-2002-203

¹⁵⁴ Rognstad og Stenvik tar til orde for erstatning utmålt som «rimelig lisensavgift» etter en slik ulovfestet regel i «Hva er immaterialretten verd?» i Bonus Pater Familias, festskrift til Peter Lødrup (Oslo, 2002)

videomediet ble populært. Denne tekniske utvikling førte til muligheter for seriekopiering av videoer. Som det heter i forarbeidene: *«(...) de senere års tekniske utvikling har ført til behov for å skjerpe og utbygge sanksjonsreglene. Med de senere års tekniske framskritt er det blitt mulig for enhver med forholdsvis beskjedne investeringer å masseprodusere eksemplar, især av lyd- og videobånd. Dette har medført at det i de senere år både internasjonalt og nasjonalt er oppstått en egentlig kriminalitet – den såkalte piratvirksomhet. Det har i atskillig omfang vært problemer med ulovlige grammofonplater og kassettbånd, og problemene har ytterligere tiltatt i forbindelse med det voksende marked for salg og utleie av videogrammer. Både av hensyn til rettshaverne og allmenne kultur- og samfunnsinteresser, er det viktig at man griper inn mot den økende piratkopiering.»*¹⁵⁵ En «*nnføring av et alminnelig ansvar for medvirkning til krenkelse av opphavsrettigheter m m.*» ble derfor vedtatt.¹⁵⁶

Med tanke på den nye datateknologien som har muliggjort piratkopiering og fildeling i enorm utstrekning, har medvirkningsansvaret aldri vært mer aktuelt enn det er i dag.

Dette ble illustrert i Rt 2005 s 41, Napster.no.¹⁵⁷ Som nevnt ovenfor, vegret Høyesterett seg for å la linkingen, som «A» hadde foretatt til de ulovlig opplastede filene, anses som en tilgjengeliggjøringshandling. Retten uttalte at det ikke kunne *«være tvilsomt at alene det å gjøre en webadresse kjent ved å gjengi den på Internett, ikke er tilgjengeliggjøring. Dette må gjelde uavhengig av om adressen gjelder lovlig eller ulovlig utlagt materiale»*.¹⁵⁸

Hovedmannen bak Napster.no ble imidlertid ansett for å være erstatningsansvarlig, ved å ha medvirket til opplasternes rettsbrudd, etter åvl § 55 og § 54 bokstav a og d, jfr åvl § 54 tredje ledd.

¹⁵⁵ Ot.prp.nr 34 (1987-88) s 41-42

¹⁵⁶ ibid

¹⁵⁷ Se kapittel 5.3.1.2 om sakens faktum

¹⁵⁸ Rt 2005 s 41, pkt 48

Dommen i lagmannsretten¹⁵⁹ slo fast at opplasternes rettsbrudd var avsluttet i det musikken var lastet opp. Høyesterett var ikke enige i dette. Rettighetskrenkelsene ble ansett for å vedvare så lenge musikken lå ute på internett.¹⁶⁰ Dette er etter mitt skjønn også det riktige syn. Så lenge filene er tilgjengelige på internett, vil de jo naturligvis fortsette å være *tilgjengelige* for allmennheten.

Førstvoterende gikk så over til den konkrete medvirkningsvurderingen, hvor den strafferettslige medvirkningslære fungerte som utgangspunkt. Høyesterett kom som nevnt tidligere til at linkingen til «A» *i seg selv* ikke kunne anses som en ulovlig tilgjengeliggjøring for allmennheten. Det ble imidlertid påpekt at det ikke er noe krav i den strafferettslige medvirkningslære om at medvirkningshandlingen «*isolert sett skal være ulovlig*»,¹⁶¹ når A's tilrettelegging for ulovlig opplasting og handlinger i forbindelse med driften av siden så åpenbart «*forsterket virkningen av opplasternes handlinger ved å øke tilgjengeligheten til musikken*».¹⁶²

I avgjørelsen ble den alminnelige rettsstridsreservasjon¹⁶³ trukket inn i vurderingen. Denne går ut på at en medvirkningshandling ikke er straffbar dersom den ikke er rettsstridig. Høyesterett kom til at Napster.no's bakmann med sine medvirkningshandlinger hadde opptrådt forsettlig og meget klanderverdig, og dermed rettsstridig. Formålet med hele siden var å gi allmennheten tilgang til opphavsrettsbeskyttet musikk uten rettighetshavernes samtykke. Riktignok hadde ikke «A» selv lastet opp filene – men hans nettside muliggjorde og tilrettela for slik fildeling. A ble derfor ansett for å ha medvirket til rettighetshavernes tap, etter at det også ble konstatert årsakssammenheng mellom A's handlinger og de økonomiske tap rettighetshaverne hadde lidt, ved at privatpersoner lastet opp og ned beskyttede verk uten at det ble ytt økonomisk kompensasjon. Det bør imidlertid kunne stilles spørsmål ved rettens bruk av rettsstridsreservasjonen, som er et prinsipp utviklet

¹⁵⁹ LE-2003-482

¹⁶⁰ Rt 2005 s 41 avsnitt 62

¹⁶¹ ibid avsnitt 63

¹⁶² ibid

¹⁶³ Andenæs (1997) s 144

på strafferettens område, ikke opphavsrettens.¹⁶⁴

Napster.no-dommen har foreløpig blitt stående som et prejudikat innenfor medvirkningsansvaret i opphavsretten, og egner seg derfor godt til å illustrere spørsmålet om når det er aktuelt å idømme straff for medvirkning til krenkelser av rettighetshaveres enerett til tilgjengeliggjøring av verk for allmennheten.

Dommen er den eneste norske høyesterettsavgjørelsen om medvirkning til opphavsrettskrenkelser. Imidlertid har det blitt avsagt en håndfull underrettsavgjørelser om medvirkningsansvaret. I RG 2005 s 1627 ble en person funnet skyldig i å ha medvirket til ulovlig fildeling av beskyttede filer. Mannen drev en såkalt «hub» i fildelingsprogrammet Direct Connect,¹⁶⁵ hvor et hundretalls personer delte filer med hverandre uten rettighetshavernes samtykke. Bakmannen fungerte som en slags «vaktmester», det vil si at han bl.a. vedlikeholdt driften av huben, og svarte på tekniske spørsmål fra brukerne. I tillegg til dette, ga han brukerne av huben tilgang til beskyttet materiale på egen PC – med andre ord tilgjengeliggjorde han filer på ulovlig vis for allmennheten. Bakmannen hevdet at han kun delte filer med personer han kjente godt, slik at fildelingen måtte anses som eksemplarframstilling til privat bruk etter åvl § 12, og dermed gå klar av rettighetshavernes enerettigheter til tilgjengeliggjøring etter åndsverklovens bestemmelser. Selv om huben i utgangspunktet var lukket, og kun ment for jazzentusiaster som ofte snakket med hverandre på internett, kom retten til at de personlige bånd som åvl § 12 foreskriver, ikke forelå.

Videre ble tiltalte funnet å ha medvirket *psykisk* til de andre brukernes rettsbrudd. Retten kom til at hovedhensikten med hub'en var å dele opphavsrettsbeskyttet materiale med andre, og at tiltalte måtte være klar over at en slik ulovlig fildeling «med all sannsynlighet» ville bli konsekvensen av driften. Retten uttalte videre: «*Det er etter rettens syn fullt ut bevist at tiltalte var klar over hva han gjorde og at han visste at fildelingsprogrammet ble misbrukt til fildeling av beskyttet materiale. Han ønsket*

¹⁶⁴ Mer om dette i avhandlingens kapittel 5.5.1

¹⁶⁵ Om slik fildeling, se avhandlingens kapittel 5.2

resultatet til tross for at han visste at det var ulovlig. Dette er å regne som medvirkning etter loven. Tiltalte kan således objektivt og subjektivt bli å domfelle»¹⁶⁶

I TOSLO-2003-19164 ble det vurdert hvorvidt en person hadde medvirket til ulovlig fildeling. Personen hadde, i samarbeid med en venn, drevet og vedlikeholdt et fildelingsnettverk, i tillegg til å gi råd om fildeling til nettverksbrukerne. På denne bakgrunn kom retten til at vedkommende i utgangspunktet hadde medvirket både fysisk og psykisk. Her er det verdt å merke seg at retten taler om «tilskyndelse til *spredning*». Det har i den senere tid blitt avklart at spredningshandlinger er eksemplarbundne, det vil si at fildeling ikke kan karakteriseres som spredning, men i stedet må gå under «fremføring».¹⁶⁷ Tiltalte ble ikke domfelt for medvirkning til spredning. Dette fordi retten anså hans handlinger som medvirkning til eksemplarfremstilling (nedlasting). Tiltalen gikk på spredning og medvirkning til spredning, og ikke medvirkning til eksemplarfremstilling. Det ville derfor vært betenkelig både i forhold til anklageprinsippet og opportunitetsprinsippet å dømme for noe tiltalen ikke omfattet.

I den senere tid har striden omkring den svenske nettsiden Pirate Bay fått enorm mediefokus. Siden er blant verdens største fildelingsnettsteder, og det er i all hovedsak ulovlig fildeling som finner sted mellom sidens brukere. Rettighetshaverne som var berørt av fildelingen som fant (og finner) sted gjennom siden, herunder svenske IFPI, gikk til søksmål mot sidens bakmenn. I april 2009 falt Stockholms Tingsrätts avgjørelse.¹⁶⁸

Som nevnt er den norske og svenske opphavsrettslovgivningen svært lik, og avgjørelsen er derfor egnet til å illustrere det opphavsrettslige medvirkningsansvaret også i forhold til norsk rett.

«Pirate Bay» er, som nevnt under avsnitt 5.2, en nettside som linker til en enorm mengde opphavsrettsbeskyttet materiale som brukerne av siden deler med de andre

¹⁶⁶ RG 2005 s 1627

¹⁶⁷ Se avhandlingens kapittel 3.2.1

¹⁶⁸ Dom 2009-04-17, Stockholms Tingsrätt

brukerne. Filene ligger ikke på selve siden, men derimot på tilgjengeliggjørernes datamaskiner. Når en person deler filer via siden, er det opplasteren som foretar den ulovlige tilgjengeliggjøringen, ikke nettsidens bakmenn. Retten vurderte derfor hvorvidt de tiltalte hadde medvirket til opp- og nedlasternes rettsbrudd ved å «*göra det möjligt för användarna att ladda upp och lagre torrentfiler till fildelingstjänsten The Pirate Bay, genom att tilhandahålla en databas kopplad till en katalog med torrentfiler, genom at göra det möjligt för användarna att söka efter och ladda ner torrentfiler samt genom at tillhandahålla funktionalitet med vars hjälp de användare som velat dela filer kunnat få kontakt med varandra genom fildelningstjänstens trackerfunktion*». ¹⁶⁹ Det er på det rene at dette er en korrekt beskrivelse av de tiltaltes aktiviteter i forbindelse med sidedriften. De tiltalte hadde laget siden og driftet den, og dermed tilrettelagt for rettsbruddene, som i Napster.no-saken.

Gjennom å drifte en slik side, og ved å stadig effektivisere og forenkle bruken ved å gjøre det lett å søke etter materiale beskyttet av opphavsrettslovgivningen på siden, kom retten til at de tiltalte hadde forenklet og fremmet rettsbruddene. Det var, etter den vanlige medvirkningslære, uten betydning at The Pirate Bays virksomhet ikke var en forutsetning for den ulovlige fildeling, eller at filene fint kunne blitt delt via andre nettstedet. Retten kom derfor til at de tiltalte objektivt sett hadde medvirket til brudd mot den svenske opphovsrättslagen.

Uten en slik medvirkningsregel i opphavsretten ville bakmenn med enkelhet ha sluppet unna straff for oppretting av piratnettsteder og tilrettelegging for fildeling. Pirate Bay-eierne passet hele tiden på ikke å selv bedrive fildeling og opplasting av beskyttet materiale. Deres innsats var rent tilretteleggingsarbeid, ved bl.a. å opprette linker til torrentfiler. I tilfeller som dette blir medvirkningsregelen særdeles viktig. Pirate Bay-bakmennene har konsekvent hevdet at det de har gjort, er lovlig linking til materiale, og at det ikke spiller noen rolle hvorvidt materialet det linkes til er ulovlig eller ikke. ¹⁷⁰ Denne linkingene kunne ikke, etter deres syn, være straffbar medvirkning. Retten kom

¹⁶⁹ ibid

¹⁷⁰ Mer om linking under avhandlingens kapittel 4.4

imidlertid til, i tråd med den alminnelige medvirkningslære, at en medvirkningshandling ikke isolert sett trenger å være ulovlig for at det skal være aktuelt med et medvirkningsansvar. Det avgjørende var at linkingen og tilretteleggingen har forsterket virkningen av fildelernes ulovlige handlinger, og økt tilgjengeligheten til filene.

Etter mitt skjønn er det viktigst å straffe de større aktørene i fildelingsspillet, som bakmennene. Uten store, profesjonelt drevne sider som Pirate Bay, ville ikke fildelingskulturen vært like utbredt som den er i dag. Det er derfor av vital interesse for kampen mot ulovlig fildeling å ha regler som fanger opp de medvirkningshandlingene som blir foretatt av tilretteleggerne.

Jeg er av den oppfatning av at Pirate Bay-avgjørelsen, dersom den blir stående slik den er nå, vil kunne ha en ikke ubetydelig preventiv virkning. Med avgjørelsen ble det markert at ulovlig fildeling nå er et problem som tas svært alvorlig, og at det faktisk er en reell sjans for å bli dømt for opprettelse og tilrettelegging av ulovlige fildelingstjenester. Pirate Bay-bakmennene ble i den svenske tingrettens dom dømt til ett års fengsel og til å betale 30 millioner i erstatning til rettighetshaverne. Riktignok er det svært få sider som vokser seg så store som Pirate Bay, og de strenge straffene har sammenheng med den enorme populariteten til nettsiden, og dermed også de store mengder rettsbrudd som ble gjennomført på siden. Imidlertid kan også bakmenn som drifter mindre sider risikere å bli møtt med strenge reaksjoner, om enn ikke like strenge som denne. Man skal derfor ikke undervurdere avgjørelsens preventive virkning – mange vil nok nå anse risikoen ved fildeling og tilrettelegging for større enn den gevinst man oppnår.

5.5 ISP-ansvaret

Det såkalte ISP-ansvaret, ansvaret for internettildbydere og -leverandører, er en spesiell form for medvirkningsansvar innenfor opphavsretten. ISP'er (Internet Service Providers) leverer de tjenester som brukere må ha for å oppnå tilgang til internett, først og fremst de kabler og det digitale nett som gir internetttilgang.

Når en internettbruker laster opp materiale beskyttet av opphavsrettslovgivningen til en fildelingsnettside, uten rettighetshavernes samtykke, fungerer internettleverandørene som et mellomledd, ved at de tjenestene de tilbyr, brukes ved rettsbruddet.

Internettildbydere og tilsvarende mellomledd omfattes tilsynelatende av åndsverklovens regler om straff, se åvl § 54 første ledd (*«(...) den som forsettlig eller uaktsomt bryter denne lov ved (...)»*), jfr tredje ledd (*«medvirkning til overtredelse som nevnt i første og andre ledd straffes på samme måte»*). Ved å leie ut internettkabler og gi tilgang til nettet til brukere, medvirker internettleverandørene til rettsbruddet, i den forstand at de med sine tjenester muliggjør opplasting av beskyttede verk til internett. Som tidligere nevnt, er det jo intet vilkår at medvirkningshandlingen er ulovlig, så fremt den tilrettelegger for eller forenkler rettsbruddet. Uten internetttilgang kunne ikke ulovlig fildeling funnet sted.

Imidlertid ville det blitt en enorm belastning for internettleverandørene dersom de til enhver tid skulle behøve å svare for hva brukerne deres foretar seg. Et erstatningsansvar eller strafferettslig ansvar for ISP'ene etter medvirkningsregelen ville fått store konsekvenser. Enorme ressurser måtte blitt satt inn på å overvåke hva nettkundene til enhver tid foretar seg. Nettleverandørene måtte ha fungert som et slags politi ved siden av den vanlige virksomhet de bedriver. Rimelighetshensyn tilsier derfor at ISP'ene ikke bør pålegges de byrder dette ville ha medført. Som vi skal se i 5.5.1, er dette et problem som er forsøkt løst ved å gi visse tjenesteytere ansvarsfrihet for den kommunikasjon

som foretas gjennom tjenesteyternes kommunikasjonsnettverk.

5.5.1 Tjenesteyteres ansvarsfrihet etter ehandelsloven

Ehandelsloven av 2003¹⁷¹ gjennomfører EFs ehandelsdirektiv¹⁷² artikkel 14-16. Direktivets formål, og dermed også lovens, er å «bidra til det indre markeds virkemåte ved at det sikres fri bevegelighet for informasjonssamfunnstjenester mellom medlemsstatene».¹⁷³ Etter denne loven er visse «tjenesteytere» ikke straffe- eller erstatningsrettslig ansvarlige for brudd på opphavsretten etter åvl §§ 54 og 55. Disse ansvarsfrihetsreglene finner man i lovens §§ 16-18.

§ 16 regulerer «tjenesteyteres» ansvarsfrihet for visse overførings- og tilgangstjenester. § 16 tredje ledd slår fast at ansvarsfrihet etter § 16 skal gjelde tilsvarende for «tjenesteytere hvis tjeneste består i å gi tilgang til et kommunikasjonsnettverk». «Tjenesteytere» defineres i lovens § 3 (1) (a) som «en fysisk eller juridisk person som tilbyr informasjonssamfunnstjenester». Med informasjonssamfunnstjeneste menes «enhver tjeneste som vanligvis ytes mot vederlag og som formidles elektronisk, over avstand og etter individuell anmodning fra en tjenestemottaker» (§ 1 (2) (a)) samt «enhver tjeneste som består i å gi tilgang til, eller overføre informasjon over, et elektronisk kommunikasjonsnett, eller i å være nettvært for data som leveres av tjenestemottakeren» (§ 1(2) (b)).

Det er sikker rett¹⁷⁴ at internettilbydere, som Telenor, er en slik tjenesteyter det tales om i § 16 tredje ledd. Internettilbydere tilbyr jo nettopp tilgang til et kommunikasjonsnettverk, ved at deres kunder får tilgang til internett via tilbydernes nettlinjier. Bestemmelsen fritar ISP'ene fra strafferettslig ansvar og erstatningsansvar for rettsbrudd som finner sted gjennom deres nettverk.

En fersk kjennelse som omtaler ansvarsfriheten for tilbydere av overførings- og

¹⁷¹ Lov av 23. mai 2003 nr 25

¹⁷² EP/Rdir 2000/31/EF

¹⁷³ Ot.prp.nr 31 (2002-03) s 5 pkt 1

¹⁷⁴ Se LB-2010-6542 s 27

tilgangstjenester (§ 16), er Borgarting lagmannsretts avgjørelse i saken mellom Telenor og 23 rettighetshavere.¹⁷⁵ Sistnevnte gruppe hevdet seg berørt av virksomheten til fildelingsnettsiden Pirate Bay, ved at de verk de innehar rettighetene til, blir lastet ned ulovlig fra siden i stor utstrekning – uten at økonomisk kompensasjon blir ytet til rettighetshaverne.

Førstvoterende uttalte her at lovgiver gjennom ehandelsloven § 16 tredje ledd *«uttrykkelig har fritatt Telenor i egenskap av tilbyder av overførings- og tilgangstjenester fra sitt potensielle erstatningsrettslige og strafferettslige ansvar etter åndsverkloven»*.¹⁷⁶ Denne saken gjaldt imidlertid ikke erstatning eller straff – rettighetshaverne ønsket midlertidig forføyning for å blokkere tilgangen til Pirate Bay for Telenors nettkunder. Spørsmålet ble så om rettighetshaverne hadde en slik mulighet.

Ehandelslovens regler om ansvarsfrihet er ikke til hinder for at midlertidige forføyninger om blokkering skal kunne pålegges nettilbydere av en domsmyndighet. Blokkering kan være aktuelt der rettighetshavere lider økonomiske tap ved at nettsider på internett blir brukt til å dele rettighetshavernes verk ulovlig. En slik blokkering er ikke en straffereaksjon. Dette følger bl.a. av lovens forarbeider,¹⁷⁷ hvor det heter at lovens §§ 16-18 ikke skal hindre at *«domstoler eller administrative myndigheter [kan] kreve at en tjenesteyter bringer en overtredelse til opphør i samsvar med nasjonal lovgivning (...) Etter norsk rett kan en part få midlertidig forføyning (midlertidig sikring) (min uthevn.)»* Ehandelsloven § 20 slår fast at en domstol eller annen forvaltningsmyndighet *«på annet rettsgrunnlag enn denne loven [kan] kreve at tjenesteyteren bringer en overtredelse til opphør eller hindrer den»*, uavhengig av reglene i §§ 16-18. Norge er da også pålagt å sikre rettighetshaverne muligheter til å kreve slike forføyninger etter Infosoc-direktivet¹⁷⁸ artikkel 8 (3). I oversatt utgave lyder artikkelen *«Medlemsstatene skal påse at rettighetshaverne har mulighet til å kreve rettslig forføyning overfor mellommenn hvis tjenester brukes av en tredjemann til å overtre en opphavsrett eller beslektet rettighet»*. Etter direktivets fortale punkt 59,

¹⁷⁵ ibid

¹⁷⁶ ibid

¹⁷⁷ Ot.prp.nr 4 (2003-04) s 34

¹⁷⁸ EP/Rdir 2001/29/EF

fremgår det at det er opp til medlemsstatene å bestemme hvordan vilkårene for midlertidige forføyninger skal utformes: «*The conditions and modalities relating to such injunctions should be left to the national law of the Member States*». Norge er altså pålagt å sikre rettighetshavernes muligheter til å kunne bringe denne typen opphavsrettsovertrедelser til opphør.

Det var i den foreliggende saken åpenbart at Telenors tjenester ble brukt av tredjemenn til å overtre en opphavsrett, nærmere bestemt rettighetshavernes enerettigheter. Objektivt sett har Telenor medvirket til rettsbruddene. Rettighetshaverne hevdet at de ovenfor siterte uttalelsene i forarbeidene og direktivet ga tilstrekkelig hjemmel – et «annet rettsgrunnlag» etter § 20 – for midlertidig forføyning. Etter rettighetshavernes oppfatning var eneste vilkår for forføyning at Telenors tjenester var «*brukt av en tredjemann til å overtre en opphavsrett eller beslektet rettighet*» etter Infosoc-direktivet artikkel 8 (3), som Norge er pålagt å implementere. Det oppsiktsvekkende med avgjørelsen er at lagmannsretten kom til at det ikke fantes hjemmel for rettighetshavernes krav. Dette må nødvendigvis bety at Norge ikke har implementert direktivet på riktig måte, og dermed ikke oppfylt de forpliktelser man har påtatt seg.

Reglene om ansvarsfrihet etter §§ 16-18 er som nevnt ikke til hinder for at midlertidige forføyninger kan besluttes av en domstol eller forvaltningsmyndighet, se § 20. Etter lagmannsrettens syn måtte dette være betinget av at en tjenesteyter – i denne saken Telenor – har medvirket til handlinger i strid med åndsverkloven §§ 54 og 55. Midlertidige forføyninger skal altså kunne pålegges etter ehandelsloven § 20 *selv om en tjenesteyter er straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfri*. I den nærmere medvirkningsvurderingen tok retten utgangspunkt i å «*tenke seg ansvarsfriheten (etter ehandelsloven § 16, min anm.) for Telenor borte*», og uttalte videre: «*Bare dersom Telenors stilling som leverandør av internettjenester ellers hadde falt inn under åndsverklovens straffebestemmelse om medvirkning til opphavsrettskrenkelser, vil Rettighetshaverne kunne tenkes å ha et krav mot Telenor.*»¹⁷⁹ Retten ville med dette

¹⁷⁹ LB-2010-6542 s 27

undersøke om straffbar medvirkning etter straffelovens prinsipper forelå. Rettens uttalelser tyder på at de mener at de vanlige medvirkningsregler må gjelde – også på opphavsrettens område.

Selv om Telenors tekniske tilrettelegginger og bidrag i utgangspunktet burde kunne anses som medvirkning, fant retten at disse handlingene var for «fjerne» til at de kunne karakteriseres som ulovlige og straffbare handlinger etter loven. Telenors beslutning om ikke å blokkere Pirate Bay kunne ikke karakteriseres som rettsstridig eller utilbørlig medvirkning etter den alminnelige rettsstridsreservasjon. Ehandelsloven § 16 pålegger ikke tilbydere noen form for handlingsplikt til å blokkere eller fjerne ulovlig innhold som overføres i deres nett. Som påpekt, ville private aktører som nettilbydere da ha måttet fungere som et slags politi, og satt av enorme ressurser til overvåkning av nettrafikk. Dette ville vært betenkelig både etter rettssikkerhetshensyn og rimelighetshensyn. I denne saken var det imidlertid snakk om blokkering etter gjentatte varsler fra rettighetshavernes side. Det var rettighetshaverne selv som hadde avdekket det de mente måtte være handlinger i strid med deres rettigheter. I slike tilfeller kreves det ikke noe «overvåkningsarbeid» fra nettilbydernes side.

Ettersom ehandelsloven § 16 ikke hjemler noen handlingsplikt av typen nevnt ovenfor, kunne det heller ikke hevdes at Telenor hadde opptrådt uaktsomt ved ikke å blokkere Pirate Bay etter anmodninger fra rettighetshaverne. De subjektive skyldkrav i åvl § 54 – forsett eller uaktsomhet – som må være oppfylt for at medvirkningsansvaret skal inntreffe, var således ikke oppfylt.

Det bør nok stilles spørsmål ved rettens bruk av det strafferettslige medvirkningsbegrep. Strafferettens regler bygger på et prinsipp hvor enkeltpersonene, tradisjonelt en «svak part», skal beskyttes og vernes mot den store makt påtalemyndigheten (Staten) har i straffesaker. I denne *sivile* saken bør partene anses som jevnbyrdige. Det er altså etter min mening usikkert hvor skjønnsomt bruken av strafferettslige prinsipper er i en opphavsrettslig tvist mellom to likeverdige parter.

Det spesielle med denne avgjørelsen, er at retten kom til at kravet om midlertidig forføyning mangler hjemmel i norsk lov. Infosoc-direktivet art 8 (3) slår fast at medlemsstatene skal påse at rettighetshaverne har muligheter til å kreve slike forføyninger. Når retten kommer til at rettighetshavere til verk mangler hjemmel i norsk lov til å kreve begjæring om midlertidig forføyning, betyr dette at de norske rettsreglene er direktivstridige. Per nå befinner rettighetshaverne seg derfor i et slags rettighetsløst vakuum. Etter mitt syn må derfor lovgiver snarest ta grep for å sikre at de norske reglene oppfyller direktivets krav.

Det er åpenbart at retten mente at det må være en lovgiveroppgave å sikre slike muligheter for rettighetshaverne. I utgangspunktet må det være riktig at det er lovgivers oppgave – ikke domstolenes – å sikre at Norge implementerer direktiver på riktig måte, og at norsk rett stemmer overens med de forpliktelser Norge har påtatt seg. Ballen ble derfor spilt over til Kulturdepartementet, med en oppfordring om å klargjøre grensene for medvirkningsansvaret ved den nært forestående gjennomgangen av åndsverksloven. Etter demokratihensyn kan dette forsvares. Det er imidlertid i utgangspunktet ingenting som hadde forhindret retten i å skape domstolsskapt rett i denne saken. Hjemmelspørsmålet kan vanskelig sies å være innenfor kjernen av legalitetsprinsippet.

Dersom lagmannsrettens avgjørelse blir stående – rettighetshaverne har valgt å ikke anke lagrettens avgjørelse¹⁸⁰ – betyr det at Infosoc-direktivet ikke har blitt korrekt implementert i norsk lov. I utgangspunktet er det helt klart et behov fra rettighetshavernes side for å kunne kreve blokkering av nettsted som blir brukt til ulovlig fildeling. Imidlertid kan dette være betenkelig i forhold til ytringsfriheten og hensynet til den frie meningsutveksling på internett. Det bør også spørres hvor effektiv en slik blokkeringsadgang i realiteten vil være. Kort tid etter at danske Østre Landsret påla internettilbyderen Tele2 å blokkere tilgangen til Pirate Bay for internettkundene deres¹⁸¹, ble det opprettet nettsider med guider til hvordan man enkelt kan omgå sperren.¹⁸² Slike blokkeringer kan vise seg å være lite egnet til å hindre tilgang til

¹⁸⁰ Bie/IT-avisen (2010)

¹⁸¹ B-530-08, Østre Landsret

¹⁸² Se f.eks www.thejesperbay.dk

ulovlige nettsider.

Hva bør så gjøres for å få bukt med fildelingsproblemet, når slike blokkeringer lett kan omgås? Etter mitt syn vil det å straffe nettilbydere for objektiv medvirkning til rettsbrudd være et lite hensiktsmessig virkemiddel for å komme problemet til livs. Prinsippet om nettnøytralitet taler sterkt for at nettilbydere ikke bør behøve å drive en form for privat etterforskning eller overvåkning – det bør ikke være tilbydernes oppgave å fungere som nettpoliti. Ei heller er blokkering et særlig egnet virkemiddel. Disse kan omgås på svært enkelt vis, uten at man behøver å ha detaljkunnskap om hvordan datamaskiner fungerer.

I stedet bør det nok gjøres lettere for rettighetshavere å gå til sivile søksmål mot fildelere, ved f.eks. å nedsette en uavhengig nemnd som rettighetshaverne kan henvende seg til for å få utlevert identiteten til fildelere fra nettilbydere. Dette kan naturligvis være betenkelig i forhold til personvern hensyn, men dersom en slik nemnd blir en realitet, bør det kun bli tale om identitetsutleveringer der mye tyder på at personen(e) har begått grove og forsettlige brudd på åndsverkloven. Videre bør fokus settes på fildelingsnettstedenes bakmenn. Dersom disse straffes for medvirkning, vil det kunne resultere i en preventiv virkning – ved at personer som ønsker å drifte slike sider, nok vil vegre seg mer mot å begå rettsbrudd dersom risikoen for straff blir større.

6. Avslutning

«Piratkulturen» på internett og fildelingsproblematikken har i det siste ført til mye offentlig debatt omkring opphavsretten og åndsverkloven. Det er korrekt at ulovlig fildeling er i strid med rettighetshavernes enerettigheter i åndsverkloven. Debatten bygger imidlertid – så vidt jeg ser det – på en forutsetning om at ulovlig fildeling uten unntak påfører rettighetshavere økonomiske tap. Som jeg tidligere har nevnt, er det noe omstridt om denne forutsetningen alltid holder stikk.¹⁸³ Det er derimot ingen tvil om at

¹⁸³ Se f.eks Oberholzer-Gee (2009) og DN.se (2009)

ulovlig fildeling strider med lovverket. Hva kan gjøres dersom det er et mål å begrense og marginalisere fildelingen?

Store deler av dagens opphavsrettsdebatt dreier seg om hvordan åndsverksloven bør endres, for på en enklere og mer presis måte regulere hva verksbrukere er berettiget til å gjøre med verkene¹⁸⁴. Mange har tatt til orde for at åndsverkloven må endres og tilpasses den nye teknologien i dagens samfunn. Ofte har det blitt hevdet at åvl § 12, om privatkopiering, er uklart uformet, hvilket gjør det vanskelig for vanlige forbrukere å vite hva de kan foreta seg med lovlig ervervede åndsverk – er det for eksempel lov å kopiere en CD over på både egen og en kamerats mp3-spiller?

Jeg er enig i at § 12 om privatkopiering er nokså utilgjengelig, og ikke gir et tilstrekkelig klart svar på hvor mange venner og familiemedlemmer man kan kopiere til, selv ikke tolket i lys av andre rettskilder. Thomas Rieber-Mohn foreslår i sin doktoravhandling¹⁸⁵ om digital privatkopiering at den «private sfære» bør begrenses til å gjelde den enkelte husstand. Det er ikke umulig at dette kan være et greit utgangspunkt, og på denne måten vil man i teorien kunne forhindre seriekopiering i stor utstrekning til venner og kjente, en type kopiering som kan medføre tapte inntekter for rettighetshaverne.

Etter mitt skjønn er det imidlertid ikke et like stort behov for å endre reglene som regulerer rettighetshavernes rettigheter til verk. Riktignok er ikke reglene formulert spesielt klart, og «tilgjengeliggjøring for allmennheten» er et uklart begrep som er gjenstand for en vid tolkning. Så godt som alle nettbrukere vet imidlertid at det er ulovlig å dele opphavsrettsbeskyttede filer på internett uten rettighetshavers samtykke. Jeg tror ikke at en omformulering av «tilgjengeliggjøring for allmennheten» eller en opplisting av hva «tilgjengeliggjøring for allmennheten» kan være, vil forhindre eller begrense fildeling. Etter min mening fordrer ikke fildelingsproblemet en endring eller nærmere spesifisering av rettighetshavernes rettigheter. Som jeg har antydnet tidligere, er det nok håndhevelsen av loven som må bli strengere dersom man skal komme

¹⁸⁴ Rognstad, «Reguler opphavsretten» i Aftenposten 20.1.2010; Rieber-Mohn (2010)

¹⁸⁵ Rieber-Mohn (2010)

problemet til livs.

Håndhevingsspørsmålet er imidlertid heller ikke lett å besvare. Det er en kjensgjerning at politiet har knappe ressurser, og vanskelig kan legge ned mye tid og krefter i innhenting av informasjon om hvem som bedriver fildeling. I utgangspunktet gjelder en lovfestet taushetsplikt¹⁸⁶ for internettilbydere om innhold i elektronisk kommunikasjon, som kommunikasjon på internett, og om hvem som kommuniserer. Politiet har imidlertid et unntak som følger av ekomloven § 2-9. Høyesterett har også slått fast at politiet må ha en slik rett.¹⁸⁷

Advokatfirmaet Simonsen fikk i 2006 konsesjon fra Datatilsynet til å overvåke fildelingstjenester, behandle personopplysninger¹⁸⁸, og loggføre IP-adresser til personer mistenkt for å bedrive fildeling. Konsesjonen var omdiskutert, særlig ut fra et personvernssynspunkt – her skulle en privat aktør gjøre politiets arbeid, og hente ut sensitive personopplysninger uten å gå via politiet først.

Konsesjonen ble gitt med tidsbegrensning, med gyldighet fra 27.11.2006 til 31.12.2007. Gyldigheten ble så forlenget til 1.6.2009. Datatilsynet uttalte i forbindelse med utstedelse av konsesjonen i 2006 at det er *«behov for å endre åndsverkloven dersom det er politisk ønskelig at rettighetshavere skal ha mulighet til å forfølge brudd på åndsverkloven. En endring i loven bør i så fall klart angi grensene for hvilke virkemidler rettighetshaverne skal kunne benytte. Datatilsynet mener et slikt tiltak vil bidra til å sikre kravet til forutberegnelighet for bransje og publikum»*¹⁸⁹

Den 22. juni 2009 ble Simonsens søknad om forlengelse av konsesjonen avslått av Datatilsynet.¹⁹⁰ Status ble med andre ord at rettighetshaverne ikke lenger skal kunne overvåke fildelingstjenester og hente ut opplysninger om innehavere av IP-adresser. Når politiet i liten grad prioriterer kampen mot ulovlig fildeling, står rettighetshaverne igjen

¹⁸⁶ Ekomloven § 2-9

¹⁸⁷ Se Rt 1999 s 1944 og Rt 2000 s 169

¹⁸⁸ Personopplysningsloven oppstiller strenge krav til behandling av slike personopplysninger, se lovens §§ 3, 11 og 13. Datatilsynet er av den oppfatning at det i tillegg kreves konsesjon for å avdekke straffbare krenkelser ved å hente ut sensitive personopplysninger (se § 2 nr 8 bokstav b)

¹⁸⁹ Brev fra Datatilsynet til Advokatfirmaet Simonsen av 25.10.2006

¹⁹⁰ Brev fra Datatilsynet til Advokatfirmaet Simonsen av 22.06.2009

i et slags vakuum, med svært få muligheter til å bekjempe og forfølge lovbruddene.

Imidlertid åpnet Post- og teletilsynet i et vedtak av 17.4.2009 for at private rettighetshavere i visse tilfeller skal kunne få utlevert identiteten til innehavere av IP-adresser.¹⁹¹ Det knytter seg óg stor spenning til utfallet av den såkalte «Max Manus»-saken.¹⁹² Her gikk rettighetshaverne til sak mot nettilbyderen Altibox for å få utlevert identiteten til en person som la ut en piratkopi av spillefilmen Max Manus på internett. Saken er anket til Høyesterett.¹⁹³ Dersom musikk- og filmbransjen vinner frem i denne saken, vil det bli mye lettere for private rettighetshavere å gå til sivile søksmål mot fildelere.

I forbindelse med revisjonen av norsk opphavsrettslovgivning, nedsatte Kulturdepartementet nylig en referansegruppe som skal fremme forslag om tiltak som kan settes inn mot ulovlig fildeling.¹⁹⁴ I referansegruppen er forvaltningsorganisasjoner som TONO representert, samt nettleverandøren Telenor. Her bør det bemerkes at profildelingsorganisasjoner ikke er representert i referansegruppen. I utgangspunktet er dette forståelig, i og med at det først og fremst er rettighetshaverne som trues av fildelingen. Imidlertid ville det etter mitt syn ikke være uklokt å la organisasjoner og individer som har andre standpunkt og meninger enn rettighetshaverne, slippe til, for å sikre en mer nyansert debatt.

Det bør også bemerkes at referansegruppen ikke har mandat til å diskutere opphavsrettens grenser som sådan, herunder hva som bør anses som lovlig (og ulovlig) nedlasting, opplasting, privat eksemplarframstilling etc. Når man først går til det skritt å opprette en slik debattgruppe, hvis medlemmer utvilsomt sitter på mye opphavsrettslig kompetanse, kan det spørres hvorfor departementet ikke ønsker å høre deres syn på dagens lovverk.

¹⁹¹ Post- og teletilsynet: Svar på begjæring om fritak fra taushetsplikten, 17.04.2009

¹⁹² Se også avhandlingens kapittel 5.3

¹⁹³ NRK.no (2010)

¹⁹⁴ Regjeringen.no (2010)

Et virkemiddel som kan ha god effekt i kampen mot fildeling, kan som nevnt være å la rettighetshaverne få bedre muligheter etter loven til å hente ut informasjon om opp- og nedlastere direkte fra internettleverandører, dersom mye tyder på at en gitt IP-adresse knyttes til fildeling i stor utstrekning. Dette kan, som tidligere påpekt, være problematisk i forhold til personvernet, men bør virkelig hensynet til personvernet alltid veie tyngre enn hensynet til rettighetshavernes berettigede ønske om økonomisk kompensasjon for sine verk, når man som fildeler selv har valgt å handle i strid med lovverket? EU-domstolen har signalisert at denne hensynsavveiningen er såpass vanskelig, og berører så viktige interesser, at hver enkelt medlemsland selv får bestemme hvilke interesser som skal veie tyngst.¹⁹⁵ Derimot krever EU-domstolen at valget tas i tråd med EUs grunnleggende prinsipper – rettssikkerhetsprinsippet, og at «inngrepet må være proporsjonalt i forhold til nytten».¹⁹⁶

Det virker ikke som om respekten for lovverket hos den gjennomsnittlige nettbruker er stor. Når risikoen for å bli tatt er såpass lav, er det mange som lar seg friste til å bryte loven. En undersøkelse foretatt blant avgangstudenter ved BI og NTNU, viser at hele 70% mener piratkopiering og ulovlig nedlasting er greit.¹⁹⁷ Samtidig viser undersøkelsen at kun 40% av de spurte var klar over strafferammene ved brudd på åndsverkloven. Det kan kanskje tenkes at det store mediafokus på Pirate Bay-saken kan få enkelte til å åpne øynene og innse at dette faktisk er handlinger som kan møtes med straff, noe som kan medføre en reduksjon i fildeling.

Slik jeg ser det, er imidlertid ikke en lovrevisjon eneste løsning dersom man ønsker å bekjempe internettfildeling. Den beste fremgangsmåten vil nok heller være å gi mer ressurser til etterforskning av opphavsrettskrenkelser, alternativt å i lov åpne for at rettighetshaverne har muligheter til å få informasjon om hvem som bedriver fildeling, slik at sivile søksmål lettere vil kunne la seg gjennomføre. Det at saker som «Pirate Bay» har fått såpass mye oppmerksomhet i media, kombinert med at fildelingsproblemet stadig er oppe til debatt, kan også ha en preventiv virkning.

¹⁹⁵ Sag C-275/06 Promusicae mod Telefónica de España

¹⁹⁶ Bjørnstad (2010) s 31

¹⁹⁷ Ottemo (2010)

7. Litteraturliste

7.1 Litteratur

7.1.2 Bøker

Rognstad, Ole-Andreas og Birger Stuevold Lassen *Opphavsrett*. Oslo, 2009

Wagle, Anders Mediaas og Magnus Ødegaard jr. *Opphavsrett i en digital verden*. 1. utg. Oslo, 1997

Knoph, Ragnar *Åndsretten*. 1 utg. Oslo, 1936.

Schønning, Peter *Ophavsretsloven med kommentarer*. 1. utg. København, 1995

Karnell, Gunnar *Vennebog til Mogens Kockvedgaard*. Sverige, 1993

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett* 4. utg. Oslo, 1997

Rieber-Mohn, Thomas *Digital privatkopiering*. Oslo, 2010

7.1.3 Artikler

Torvund, Olav *Enerett til lenking. En keiser uten klær*. I: NIR. 2008, S. 418-30

Rognstad, Ole Andreas *Regulér opphavsretten*. I: Aftenposten, 20. januar 2010

Lund, Torben *Grænsen mellem «offentlig» og «privat» inden for ophavsretten*. I: NIR 1955, s 68-86

Bjørnstad, Frode Bergland *Jakten på ulovlige fildelere – et sted må grensen gå*. I:
Stud.Jur. nr 2 2010, s 30-32

7.2 Lovgivning

7.2.1 Norsk lovgivning

2003 Lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) av 4. juli 2003 nr 83

2003 Lov om visse sider av elektronisk handel og andre
informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven) av 23. mai 2003 nr 35

2000 Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) av 14.
april 2000 nr 31

1961 Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven) av 12. mai 1961 nr 2

1956 Lov om avgift på offentlig fremføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.
av 14. desember 1956 nr 4

7.2.2 Utenlandsk lovgivning

7.2.2.1 Fransk lovgivning

La loi Hadopi ou loi Création et Internet Loi n°2009-669 du 12 juin 2009 favorisant
la diffusion et la protection de la création
sur internet

7.2.2.2 Svensk lovgivning

Upphovsrättslag Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

7.2.3 EU-direktiver

EP/Rdir 2009/136/EC Directive 2009/136/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 amending Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services, Directive 2002/58/EC concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector and Regulation (EC) No 2006/2004 on cooperation between national authorities responsible for the enforcement of consumer protection laws

EP/Rdir 2001/29/EF Europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/29/EF av 22. mai 2001 om harmonisering av visse sider ved opphavsrett og beslektede rettigheter i informasjonssamfunnet

EP/Rdir 2000/31/EF Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/31/EF av 8. juni 2000 om visse rettslige aspekter ved informasjonssamfunnstjenester, særlig elektronisk handel, i det indre marked

7.2.4 Internasjonale konvensjoner og traktater

WCT WIPO Copyright Treaty, Geneve 20. desember 1996

WPPT WIPO Performances and Phonograms Treaty, Geneve 20.
desember 1996

7.3 Dommer

7.3.1 Norske høyesterettsavgjørelser

Rt 2010 s 527

Rt 2007 s 1329

Rt 2005 s 41

Rt 2004 s 1457

Rt 2000 s 169

Rt 1999 s 1944

Rt 1997 s 199

Rt 1995 s 35

Rt 1981 s 1215

Rt 1964 s 782

Rt 1962 s 964

Rt 1953 s 633

Rt 1940 s 327

Rt 1940 s 48

7.3.2 Norske underrettsavgjørelser

LB-2010-6542

RG 2008 193

RG 2006 s 1302

RG 2005 1627

LE-2003-482

TJARE-2007-6676

TOSLO-2003-19164

TSGUD-2002-203

7.3.3 Utenlandsk rettspraksis

7.3.3.1 Amerikansk rettspraksis

Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc et al v Grokster, Ltd., et al (04-480) 545 U.S. 913 (2005)

7.3.3.2 Dansk rettspraksis

Kjennelse B053000D-SF-MKC fra Østre Landsret, kæresag B-530-08, av 26. november 2008

Københavns byret, 25. oktober 2006, F1-15124/2006

UfR 1951 s 725

7.3.3.3 Svensk rettspraksis

Dom 2009-04-17, Stockholm Tingsrätt, The Pirate Bay

NJA 1986 s 702

NJA 1980 s 123

7.3.4 Praksis fra EF-domstolen

Sag C-306/05 SGEA mod Rafael Hoteles SA. Saml. 2006 I-11519

Sag C-275/06 Productores de Música de España (Promusicae)

7.4 Forarbeider

7.4.1 Odelstingsproposisjoner

Ot.prp.nr 46 (2004-05)	Om lov om endringer i åndsverkloven m.m
Ot.prp.nr 4 (2003-04)	Om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)
Ot.prp.nr 31 (2002-03)	Om lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)
Ot.prp.nr 34 (1987-88)	Om lov om endringer i åndsverkloven m.m
Ot.prp.nr 26 (1959-60)	Om lov om opphavsrett til åndsverk
Ot.prp.nr 10 (1956)	

7.4.2 Innstillinger

Innst. O. XI (1960-61)	Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om lov om opphavsrett til åndsverk
Innst. 1950	Komitéinnstilling til lov om opphavsrett til literære og kunstneriske verk.

7.4.3 Høringsutkast

Kirke- og kulturdepartementet Høringsutkast om endringer i åndsverkloven, 2003

7.5 Nettartikler

Rognstad, Ole Andreas og Are Stenvik. *Hva er immaterialretten verd?* I: Særtrykk av Bonus Pater Familias, festskrift til Peter Lødrup. Oslo, 2002.

http://www.jus.uio.no/forskning/omrader/mit/publikasjoner/publikasjoner_vedlegg/immateriarettetn_oar_as.pdf [Sisert 14. april 2010]

IFPI. *Salgsstatistikk 2009*. <http://www.ifpi.no/statistikk/2009/index.htm> [Sisert 15. februar 2010]

DN.se. *Artister vinnare på fildelingen*. I: DN.se, 12. desember 2009. <http://www.dn.se/kultur-noje/musik/artister-vinnare-pa-fildelingen-1.1012896> [Sisert 9. januar 2010]

Roger, Patrick og Jean-Baptiste Chastand. *Hadopi : le Conseil constitutionnel censure la riposte graduée*. I: Le Monde, 10. juni 2009.

http://www.lemonde.fr/technologies/article/2009/06/10/hadopi-le-conseil-constitutionnel-censure-la-riposte-graduee_1205290_651865.html [Sisert 17. januar 2010]

Opdahl, Rune. *Europaparlamentet krever rettsavgjørelse for blokkering av internettadgang*. I: Infomedia, 13. mai 2009.

<http://www.infomedia.no/Pages/Europaparlamentetkreverrettsavgj%C3%B8relseforblokkeringavinternettadgang.aspx> [Sisert: 1. februar 2010].

Oberholzer-Gee, Felix og Koleman Strumpf. *File-Sharing and Copyright, Harvard University Working Paper 09-132*. Cambridge, Massachusetts, 2009.

<http://www.hbs.edu/research/pdf/09-132.pdf> [Sisert: 20. januar 2010]

Krueger, Alan. *The Economics of Real Superstars: The Market for Rock Concerts in the Material World*. Princeton, New Jersey, 2004.

<http://www.irs.princeton.edu/pubs/pdfs/484.pdf> [Sisert: 20. januar 2010]

Mortimer, Julie Holland and Alan Sorensen. *Supply Responses to Digital Distribution: Recorded Music and Live Performances*. Cambridge, Massachusetts, 2005.

http://www.aeaweb.org/annual_mtg_papers/2006/0107_0800_0702.pdf [Sisert: 20. januar 2010]

Ottemo, Marte. *Sju av ti aksepterer piratkopiering*. I: Teknofil.no, 5. januar 2010. <http://www.teknofil.no/wip4/sju-ti-aksepterer-piratkopiering/d.epl?id=41972> [Sisert: 10. mars 2010]

Bie, Trond *IFPI anker ikke Telenor-dommen*. I: ITAvisen.no, 14. mars 2010.

<http://www.itavisen.no/837853/ifpi-anker-ikke-telenor-dommen> [Sisert: 15. mars 2010]

NRK.no *Max Manus-opplasting til Høyesterett*. I: NRK.no, 4. februar 2010.

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/rogaland/1.6977663> [Sisert: 18. april 2010]

Regjeringen.no *Referansegruppe om ulovlig fildeling*. I: Pressemelding på Regjeringen.no, 26. februar 2010.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/pressesenter/pressemeldinger/2010/Referansegruppe-om-ulovlig-fildeling.html?id=594102> [Sisert: 4. mars 2010]

E24.no. *Hitler fjernet fra Youtube*. I: E24.no, 21. april 2010.

<http://e24.no/media/article3615921.ece#VG> [Sisert: 21. april 2010]

7.6 Andre nettdokumenter

Allworks. *Allworks Glossary of Terms*. <http://www.allworx.com/support/glossary.asp>

[Sisert: 7. februar 2010]

Datatilsynet. *Avslag på søknad om forlengelse av tidsbegrenset konsesjon til å behandle personopplysninger*. Oslo, 22. juni 2009.

<http://www.datatilsynet.no/upload/simonsen.pdf> [Sisert: 1. mars 2010]

Datatilsynet. *Anti-piratarbeid: Krav om konsesjon*. Oslo, 25. oktober 2006.

<http://www.datatilsynet.no/upload/Dokumenter/saker/2006/fildeling.pdf> [Sisert: 1. mars 2010]

Post- og teletilsynet. *Svar på begjæring om fritak fra taushetsplikten*. Lillesand, 17. april 2009. http://www.npt.no/ikbViewer/Content/110179/Fritak%20fra%20taushetsplikt_sladdet%20versjon.pdf [Sisert: 4. mars 2010]

NCB.dk. *FAQ – spørsmål & svar. Om afregning til medlemmer – NCB-afregningen (udbetaling af penge)*. <http://www.ncb.dk/05/faqfr01.html> [Sisert: 30. mars 2010]

The Jesper Bay. www.thejesperbay.dk [Sisert: 30. mars 2010]

The Pirate Bay. <http://thepiratebay.org/> [Sisert: 18. april 2010]

Youtube. <http://www.youtube.com> [Sisert: 2. mars 2010]

DJCenter. <http://www.djcenter.org/> [Sisert: 18. april 2010]

7.7 Personlige meddelelser

Flagstad, Øystein. E-post. 14. april 2010